

UMUMİ HİFZİSSİHHA KANUNU¹²

Kanun Numarası	: 1593
Kabul Tarihi	: 24/4/1930
Yayımlandığı Resmî Gazete	: Tarihi: 6/5/1930 Sayı: 1489
Yayımlandığı Düstur	: Tertip: 3 Cilt: 11 Sayfa: 143

BİRİNCİ BAP

Sıhhi teşkilat

BİRİNCİ FASIL

Devlet hidemati sıhhiyesi ve sıhhi Merciler

Madde 1 – Memleketin sıhhi şartlarını ıslah ve milletin sıhhatine zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve müstakbel neslin sıhatlı olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbi ve içtimai muavenete mazhar eylemek umumi Devlet hizmetlerindendir.

Madde 2 – Umumi sıhhat ve içtimai muavenet hizmetlerine ait Devlet vazaifi Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tarafından ifa ve hususi idarelerle belediyelere ve sair mahalli idarelere bırakılan hizmetlerin sureti icrası murakabe olunur. Milli Müdafaası teşkilatına ait sıhhi işler müstesna olmak üzere bütün sıhhat ve içtimai muavenet işlerinin mercii ve murakabı bu Vekalettir.

Madde 3 – Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti bütçeleriyle muayyen hatlar dahilinde olarak aşağıda yazılı hizmetleri doğrudan doğruya ifa eder:

- 1 - Doğumu (...)³ teshil ve çocuk ölümünü tenkis edecek tedbirler.
- 2 - Validelerin doğumdan evvel ve doğumdan sonra sıhhatlerinin vikayesi.
- 3 - Memlekete sari ve salgın hastalıkların hulülüne mümanaat.
- 4 - Dahilde her nevi intani, sari ve salgın hastalıklarla veya çok miktarda vefiatı intaç ettiği görülen sair muzır amillerle mücadele.
- 5 - Tababet ve şubeleri sanatlarının icrasına nezaret.

¹ Bu Kanunda, il özel idaresinin sorumlu ve yetkili kalıldığı görev ve hizmetlerle ilgili olarak, 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu hükümlerine aykırılık bulunması durumunda, 5302 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı, söz konusu Kanunun 70 inci maddesi ile hükmü altına alınmıştır.

² Bu Kanunda, belediyenin sorumlu ve yetkili kalıldığı görev ve hizmetlerle sınırlı olarak, 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümlerine aykırılık bulunması durumunda, 5393 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı, söz konusu Kanunun 84 üncü maddesi ile hükmü altına alınmıştır.

³ Bu bentteki "doğumu tezyit"ındaki hükm 1/4/1965 tarih ve 557 sayılı Kanunun 8 inci maddesi ile ilgili olmuş olduğundan "tezyit" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

6 - (...)⁴ ilaçları ve bütün zehirli müessir ve uyuşturucu maddelerle yalnız hayvanlar için serumlar ve aşları murakabe hariç olmak üzere her nevi serum ve aşları murakabe.⁵

7 - Çocukluk ve gençlik hıfzıssıhhasına ait işlerle çocuk sıhhat ve bünye sinin muhofaza ve tekamülüne ait tesisatın murakabesi.

8 - Mektep hıfzıssıhhası.

9 - Mesai ve san'at hıfzıssıhhası işleri.

10 - Maden suları ile sair havası şifaiyesi olan sulara nezaret.

11 - Hıfzıssıhha müesseseleri ve bakteriyoloji laboratuvarları ve alelümum hayatı muayene ve tahlillere mahsus müesseseler küsat ve idaresi.

12 - Mesleki tedrisat müesseseleri küsat ve idare veya mümasili müessesesi murakabe ve bunlara müsaade itası.

13 - Mecnunlarla sair ruhi hastalıklara mahsus tedavihaneler veya malül veya herhangi bir noksanlı hilkate malik olanları kabul edecek yurt veya müesseseler tesis ve idare.

14 - Muhacrin sıhhat işleri.

15 - Hapisanelerin ahvali sıhhiyesine nezaret.

16 - Tıbbi istatistiklerin tanzimi.

17 - Sıhhi neşriyat ve propagandalar.

18 - Vesaiti münakale umuru sıhhiyesinin nezaret.

Madde 4 – Doğrudan doğruya şehir ve kasabalar, köyler hıfzıssıhhasına veya tıbbi ve içtimai muavenete mütaallik işlerin ifası belediyelere ve idarei hususiyelere ve sair mahalli idarelere tevdî edilir. Vekalet indelicap bu idarelere rehber olmak üzere bazı mahallerde nümune tesisatı vücude getirir.

İKİNCİ FASIL

Sıhhat ve İctimai Muavenet teşkilatı

Madde 5 – Sıhhat ve içtimai Muavenet Vekaleti 3 üncü maddede zikredilen hizmetleri ifa için hususi teşkilat kanununa tevfikan teşkil edilmiş fenni ve idari şubelerden mürekkeptir. Kanunu mahsusuna tevfikan mülhak bütçe ile idare olunan Hudutlar ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü, Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine merbut olarak ifayî vazife eyler.

Madde 6 – Her vilayette Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine merbut olmak üzere bir Sıhhat ve İctimai Muavenet Müdürü bulunur. Sıhhat müdürleri bulundukları vilayetlerde Vakaletin en büyük memuru olmakla beraber valilerin sıhhi müşaviridirler. Valiler mevcut

⁴ 24/6/1995 tarihli ve 560 sayılı KHK'nın 21inci maddesiyle bu bentte yer alan "Gidalar ile" ibaresi, yürürlükten kaldırılmış olup, bu değişiklik 27/5/2004 tarihli ve 5179 sayılı Kanunun 37inci maddesiyle aynen kabul edilerek Kanunlaşmıştır.

⁵ 16/4/1934 tarih ve 2410 sayılı Kanunun 1inci maddesiyle bu bentte yer alan "aşilar" ibaresi "aşları murakabe" şeklinde değiştirilmiştir.

sıhhi mevzuata tevfikan sıhhiye müdürlerini istihdam ederler ve sıhhi hususlarda onların rey ve mütalealarını alırlar.⁶

Madde 7 – Sıhhat ve İctimai Muavenet müdürleri bulundukları vilayetin sıhhi umur ve muamelelerinden vali ile beraber mesul olup bütün sıhhi mevzuat ve emirlerin iyi tatbikine nezaretle mükelleftir.⁷

Madde 8 – Her kazada ve icabı takdirinde nahiye merkezlerinde bir veya mütaaddit Hükümet tabipleri istihdam olunur. Hükümet tabipleri doğrudan doğruya vilayet sıhhiye müdürenin emri altında olup memur oldukları mahallerin sıhhi umur ve muamelelerinden mesuldür ve kaymakamın sıhhi hususatta sıhhi müşaviridir. Hükümet tabiplerinin maiyyetlerinde sıhhi işlerde kendilerine muavenette bulunmak üzere küçük sıhhat memurları istihdam edilir.

Madde 9 – Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti üçüncü ve dördüncü maddelerde zikredilen vazifeleri ifa ve müesseseleri idare etmek üzere tabipler, baytarlar, eczacılar, sair sıhhi ve idari memurlar tayin ve istihdam eder.

ÜÇÜNCÜ FASIL **Yüksek Sıhhat Şurası**

Madde 10 ilâ 15 - (Mülga: 11/10/2011-KHK-663/58 md.)

Madde 16 – Yüksek Sıhhat Şurası azasına her devre içtimaiyeye mahsus olmak üzere her sene bütçesinde miktarı muharrer bir hakkı huzur verilir. Ankara haricinden gelenlere harcırahları ve vakaletçe tayin olunacak yevmiyeleri ita olunur.

Madde 17 – (Mülga: 11/10/2011-KHK-663/58 md.)

DÖRDÜNCÜ FASIL **Vilayet Hususi İdareleri ve Belediyeler**

Madde 18 – Vilayet hususi idareleri bütçelerinde hususi kanuna tevfikan tefrik ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin tensibi ile sarfolunan sıhhi ve içtimai işlere mahsus tahsisat, vilayet merkezinde veya tensip olunacak sair mahallerde açılacak hastaneler ve dispanserlerle seyyar etibba teşekkiline ve seyyar etüv tedarikine ve tephirat ve tathirat

⁶ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 9 uncu maddesiyle, bu fikrada yer alan “kanun, nizam ve talimatlara” ibaresi “mevzuata” şeklinde değiştirilmiştir.

⁷ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan “kanun, nizam, talimat” ibaresi “mevzuat” şeklinde değiştirilmiştir.

istasyonları tesisine ve verem ve frengi ve çocuk vefiyatı mücadeleşine muhtas hıfzıssıhha içtimaiye dispanserlerine ve sıtma ve frengi ilacı tedarikine ve Sıtma Kanununda tasrih edilen ahvalde sıtma membalarının izalesine sarfolunur.

Madde 19 – Vilayetler hususi idarelerine ait sıhhi teşkilat ve tesisat mahalli Sıhhat ve İçtimai Muavenet müdürlerinin murakabesi altında bulunup bunlara ait muamelat mevzuata tevfikan sıhhat müdürleri tarafından ifa olunur.⁸

Madde 20 – Belediyelerin umumi hıfzıssıhha ve içtimai muavenete taallük eden mesaiden ifasile mükellef oldukları vazifelere aşağıda zikredilmiştir.

- 1 - İçilecek ve kullanılacak evsafi fenniyeyi haiz su celbi.
- 2 - Lağım ve mecralar tesisatı.
- 3 - Mezbaha inşaatı.
- 4 - Mezarlıklar tesisatı ve mevta defni ve nakli işleri.
- 5 - Her nevi muzahrafatın teb'it ve imhası.
- 6 - Meskenlerin sıhhi ahvaline nezaret.
- 7 - Sıcak ve soğuk hamamlar tesisatı.
- 8 - (**Mülga: 24/6/1995-KHK-560/21 md.; Aynen kabul: 27/5/2004-5179/37 md.**)
- 9 - Umumi mahallerde halkın sıhhatine zarar veren amilleri izale.
- 10 - Sarı hastalıklarla mücadele işlerine muavenet.
- 11 - Hususi eczane bulunmayan yerlerde eczane küşadı.
- 12 - İlk tıbbi imdat ve muavenet teşkilatı.
- 13 - Hastane, dispanser, süt çocuğu, muayene ve tedavi evi, aceze ve ihtiyar yurtları ve doğum evi tesis ve idaresi.
- 14 - Meccani doğum yardımına ebe istihdamı.

Madde 21 – Vilayet hususi idareleriyle belediyelerin 18 ve 20 inci maddelerde gösterilen hizmetlerini ifa için kanunu mahsuslarına tevfikan Vekaletçe tayin olunan etibba ve sair memurun istihdam olunur.

Madde 22 – Belediyeler ve vilayetler hususi idarelerince sıhhi ve içtimai hizmetlerden hangilerinin ifası mecburi ve hangilerinin ihtiyacı olduğu hususi kanunlarına tevfikan tayin ve bu hizmetlerde istihdam edilecek tabip ve memurların kadroları İcra Vekilleri Heyetince musaddak bir talimatname ile tesbit olunur. Hükümet tabipleri olmayan yerlerde belediye tabipleri nizamnamesine tevfikan Hükümet tabiplerinin ifasiyle muvazzaf oldukları vazifelerle mükelleftirler.

---

⁸ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddedede yer alan “kanun ve nizamnamelerine” ibaresi “mevzuata” şeklinde değiştirilmiştir.

BEŞİNCİ FASIL

Vilayetler ve kazalar umumi hıfzıssıhha meclisleri

Madde 23 – Her vilayet merkezinde bir umumi hıfzıssıhha meclisi toplanır. Bu meclis mahalli sıhhat ve içtimai muavenet müdürü, nafia mühendisi, maarif, baytar müdürü, mevcutsa sahil sıhhiye merkezi tabibi, bir hükümet ve belediye tabibi ve hastane baştabibi ile garnizon ve kıt'a bulunan yerlerde en büyük askeri tabip ve serbest sanat icra eden bir tabip ve bir eczacıdan ve belediye reisinden mürekkeptir. Meclis valinin veya valiye bilvekale sıhhiye müdürenin riyaseti altında içtima eder. Valinin tensip edeceği bir zat kitabet vazifesini ifa ve zabitları tanzim eder.

Madde 24 – Kazalarda bu meclisler kaymakamın riyaseti altında Hükümet tabibi, mevcut ise bir Hükümet bayarı ve askeri tabip, belediye tabibi ve serbest icrayı san'at eden ve kaymakam tarafından intihap edilen bir tabip ve serbest eczacı ile belediye reisinden tereküp eder.

Madde 25 – Umumi hıfzıssıhha meclisleri müntehap azası her üç senede bir değişir. Eski azanın yeniden intihabı caizdir. Her defa tebeddülünde kaymakamlar tarafından vilayetlere, valilerce de Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine bildirilir.

Madde 26 – Umumi hıfzıssıhha meclisleri alelade ayda bir kere içtima ederler. Ahvali fevkâlâdede veya bir sari ve salgın hastalık zuhurunda valinin daveti veya Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin talebi üzerine daha sık toplanırlar.

Madde 27 – Umumi hıfzıssıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler.

Madde 28 – Umumi hıfzıssıhha meclislerinin mukarreratından mahalli vazifeler ve salahiyetler arasında bulunan işler vali veya kaymakam tarafından icra olunur ve istizana muhtaç olanlar kaymakamlıkça vilayetten ve vilayetçe Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinden sorulur.

İKİNCİ BAP

Sarı ve salgın hastalıklarla mücadele

BİRİNCİ FASIL

Hudutlar ve sahiller sîhhi müdafaası

Madde 29 – Beşinci maddede zikredilen Hudutlar ve Sahiller Sîhhat Umum Müdürlüğü beynelmilel seyrüsefer ve ticaret sebepleriyle intikal eden beseri ve salgın hastalıklara karşı milli hudutlar ve sahilleri müdafaa vazifesiyle mükelleftir.

Madde 30 – Hudutlar ve Sahiller Umum Müdürlüğü mer'i olan beynelmilel mukaveleler ve Devletçe mevzu mevzuat ile Sîhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti tarafından bu mukaveleler ve mevzuatın layıkı ile tatbikini temin için verilen emirler dairesinde vazifeyi ifa eyler.⁹

Madde 31 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Bir Türk limanından diğer bir Türk limanına veya ecnebi limanlarından bir Türk limanına gelen her gemi hareket ettiği limandan bir sîhhat patentası almakla mükelleftir.

Madde 32 – (Mülga: 15/6/1942 - 4255/2 md.)

Madde 33 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Türk gemilerinin patentaları üzerinde konsolosluk vizesinin bulunmasını mecburi kılan memleketlere mensup gemilerin Türk limanlarına ihtilât etmek üzere geldikleri ve hareket limanlarında Türk konsolosu mevcut bulunduğu takdirde bunların patentaları üzerinde konsolos vizesi bulunması mecburidir.

Madde 34 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Patentayı hamil olmaksızın boğazlara gelen transit gemilerin gösterecekleri sîhhi beyanname veya hukuki şartları ecnebi limanlarından aldıkları gümrük veya liman permilerinde o limanın sîhhi durumu hakkında salahiyet sahibi makamlar tarafından verilmiş sîhhi meşruhat patenta yerine kaim olur.

Madde 35 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

33 üncü maddede zikredilen vizelere mukabil mahsus kanun mucibince alınacak resimler konsolosluklar tarafından ve konsolos bulunmamış limanlardan vizesiz olarak gelen gemilerden de muvasalat limanlarında mahalli hükümet memurları tarafından tahsil olunur.

Madde 36 – Sîhhat patentaları üzerinde yapılan her türlü tahrifler veya salahiyettar makamatça tasdik edilmemiş tashihler patentayı hukümden düşürür. Bir geminin hareketinden evvel 48 saat zarfında verilmiş patentalar muteber olup daha evvel verilenlerin hükmü yoktur.

⁹ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan "kanunlar, nizamlar ve talimatlar" ibaresi "mevzuat" ve "kanunlar, nizamlar ve talimatların" ibaresi "ve mevzuatın" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 37 – Bir geminin hareket limanında kolera, veba, sarıhumma, lekelihümma ve çiçek vakaları ve yahut Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tayin ve ilân edilecek sair tehlikeli bir maraz salgını mevcut olmadığı halde verilmiş olan patentalar temiz addolunur. Bu hastalıklardan hariçten geldiği tebeyyün eden münferit vakaların zuhuru patentaların temiz addedilmesine mani olmazsa da bu vakalar patentalarda işaret edilmiş olmalıdır.

Madde 38 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

37 nci maddede zikredilen hastalıklardan hariçten gelmiş olmadığı tahakkuk eden kolera, veba ve sarı humma vakalarıyla çiçek ve lekeli humma salgılarının zuhurunu bildiren patentalar ile mebdeinde temiz olduğu halde Türkiye limanlarından birine gelinceye kadar seyahat müddeti esnasında geminin sıhhi durumunda vukua gelen değişiklik dolayısıyle evsafi değişen patentalar bulaşık addolunur.

Madde 39 – Hiç bir patentayı hamil olmuyarak Türkiye limanlarına gelen gemiler bulaşık patenta ile gelmiş gemiler gibi muameleye tabi olurlar.

Madde 40 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Ecnebi limanlarından gelen tek mil gemiler ilk vasıl oldukları Türk limanında ve munhasıran Türk limanları arasında muntazam sefer yapan milli yolcu gemileri ise ilk hareket ettikleri ve vardıkları son Türk limanlarında sıhhi muameleye (Sıhhi istintak, pratika, patenta veya vize almak) tabi olup aynı seferde uğrayacakları diğer Türk limanlarında içlerinde bulaşık hastalıklardan musap veya ölü bulunmamak şartıyla tekrar sıhhi muameleye (Pratika ve vize) tabi tutulmadan serbestçe yolcularını çıkarır ve hareket ederler; şu kadar ki, vapurun sıhhi durumunu tevsik için gemi tabibi veya sıhhat memuru numunesine uygun bir bülteni doldurarak limanda sahil sıhhiye idaresine göndermekle mükelleftir.

Muntazam seferler yapan vapurlar haricinde kalan diğer büyük ve küçük bütün gemiler sahil sıhhiye teşkilatı bulunan her Türk limanında sıhhi muameleye tabi olup sahil sıhhiye teşkilatı bulunmayan limanlarda yalnız hareketlerinde vize almakla mükellef tutulur.

Ancak Türk veya ecnebi limanlarından gerek Akdeniz veya Karadeniz boğazlarına vasıl olan tek mil gemiler, transit olarak geçseler dahi, ol bapta mevzu hükümler dairesinde Boğazlarda sıhhi muameleye tabi olurlar.

Madde 41 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Ecnebi limanlardan ilk Türk limanına vasıl olan gemilerle Boğazlarda sıhhi muameleye tabi tutulan gemiler muvasalatları akabinde ve talimatnamelerle tayin olunan saatlerde Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü tabip veya memurları tarafından ziyaret ve patentaları ile sıhhi vaziyetleri tetkik olunur. Bu memurlar tarafından serbest pratika

verilmedikçe gemilere başkalarının girmesi ve gemilerden 47 nci madde mezkür talimatname hükümleri haricinde kimsenin çıkması memnudur.

Buharlı veya motörlü alelumum şilepler, Boğazlar hariç olmak üzere uğradıkları bütün Türk limanlarında ve diğer yelkenli motörlü veya kürekli bilümum deniz nakil vasıtaları ise hem Boğazlarda ve hem uğradıkları tek mil Türk limanlarında sıhhi muamelelerini karada sahil sıhhiye dairesinde veya bu vazifeyi gören makama müracaatla yaptırırlar.

Madde 42 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Kaza, fırtına veya ahvali fevkalade sebebiyle bir limana ilticaya mecbur olan gemiler dahi patentalarını veya huk 35inci maddede yazılı vesikaları mevcut olduğu takdirde göstermeğe ve o limandan hareketlerinde vize almağa mecburdurlar. Bu gemiler sahil sıhhat memurlarının murakabesi altında limanda kalıp ihtiyaçlarını da temin edebilirler.

Madde 43 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Türk limanlarına gelen ecnebi harb gemileriyle ecnebi donanmalarına mensup muavin sefineler ve hükümdarları, Devlet Reislerini ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ziyarete gelen zatlari hamil hususi yatlar ve gemiler patenta ibrazına mecbur değildirler. Kara ile ihtilat etmek ve serbest paratika almak istedikleri takdirde behemehal sıhhi muameleye ve icabında sıhhi tedbirlere tabi tutulurlar.

Madde 44 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Türk harb sefineleri ve ticaret ile münasebeti olmayıp Hükümete ait bulunan sair gemiler munhasıran hizmetlerine ait işler için Türk limanları arasında seyrüsefer ettikleri ve hiçbir bulaşık limana uğramadıkları ve yolcu, asker ve sair eşasnakleyemedikleri takdirde Türk limanlarına girip çıktıkları zamanlar sıhhi muameleye tabi değildirler. Fakat gemi içinde sarı hastalık zuhur ettiği takdirde bu gemilerin kaptanları muvasalat limanlarındaki hudut ve sahiller sıhhat memurlarına haber vermeğe mecburdurlar. Bu takdirde tıbbi muayene yapılmadan ve serbest pratika verilmeden kara ile ihtilat edemezler. 37inci maddede zikredilen hastalıkla bulaşık limanlardan gelen bu nevi gemiler sair ticaret sefineleri hakkındaki hükmeye tabidirler.

Madde 45 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Türk limanlarından birinde sarı hastalık zuhur ederse Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin emriyle bu limandan hareket eden tek mil gemiler, mütaakiben uğriyacakları Türk limanlarında ihtilattan evvel sıhhi muayeneye tabi tutulurlar.

Madde 46 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

43 ve 44 üncü maddelerde zikredilen gemilerle ve küçük mesafelere gidip hiçbir yere uğramayıp avdet eden tenezzüh, balıkçı ve süngerci ve tahlisiye gemileri müstesna olmak

üzere Türkiye limanlarından ihtilât ederek çıkan her Türk ve ecnebi gemisi bir sîhhat patentasını hamil olur.

Madde 47 – Limanlarda gemilerin muvasalat ve hareketlerinde icrası icap eden sîhhi muamele, patentaların şekli, vasîf ve sureti itası, yolcu, mürettebatın ve eşyanın tathiri, bulaşık patentâlı gemilere tatbikî icap eden sîhhi tedbirler, muhtelif hastalıklara ait vakalarda yapılacak muamele ve limanlarla hudutlarda müesseses tahaffuzanelerin idare sureti ve yirmi dokuzuncu maddedede zikredilen sîhhi müdafaaya mütaallik sair bütün muameleler mevcut mukavele ve kanunlara nazaran Sîhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince neşredilecek talimatnamelerle tayin olunur.

Madde 48 – Türkiye konsolosları bulundukları mahalde zuhur eden ve 37 nci maddedede zikredilen hastalık vakalarını ve bunlar hakkında ittihaz edilen tedbirleri Sîhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine muntazaman bildirirler. Yalnız bunlardan kolera, veba ve sarihümmâdan her vakanın telgrafla ihbarı lazım gelip diğer hastalıklar ancak salgın şekli aldıkları takdirde mektup ile haber verilir.

Madde 49 – Türkiye limanlarına sari ve salgın hastalıkların duhulüne mani olmak için aşağıda zikredilen tedbirler ittihaz edilir:

- 1 - Gemilerin tîbbî muayenesi.
- 2 - Bulaşık olduğundan şüphe edilen yolcuların nezaret altında bulundurulması veya tecridi.
- 3 - Hastaların tahaffuzane veya sari hastalıklar hastanelerinde şifa buluncuya kadar tedavi ve etrafi için tehlikeleri zail oluncuya kadar tecridi.
- 4 - Gemilerin ve sîhhat memurlarının göreceleri lüzum üzerine tathiri kabil olan ticaret eşyasıyla zati eşyanın ve gemi eşyasının fenni tathiri.
- 5 - Hastalık amilini nakle vasıta olan haşeratin ve hayvanların itlafi.
- 6 - Yolcu ve mürettebata aşî veya serum tatbiki.

Bu tedbirlerin tatbikî için lazım gelen zaman zarfında gemilerin limanlarda tevkifine hudutlar ve sahiller sîhhat memurları salahiyettardırlar.

Madde 50 – Sari ve salgın hastalıkların nakline vasıta olup fenni tathiri mümkün veya faydalı olmayan her nevi eşyanın gemilerden tahliye edilmesine veya kara veya deniz tarikiyle memlekete ithaline mümaneata Sîhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti salahiyettardır. Vekalet bu hususta müstaceliyetine binaen karar ittihaz ederek gümrüklerle ve postaya tebligat icra ettikten sonra keyfiyeti Cumhurbaşkanının tasvibine arzeder.¹⁰

---

¹⁰ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddedede yer alan “icra Vekilleri Heyetinin” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 51 – Türkiye ve ecnebi limanlarından bulaşık veya şüpheli olanlar Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince ilan olunur. Bu takdirde bu limanlar müvaredatı, gemilerin patentleri bulaşık olmasa dahi 49 uncu maddede zikredilen tedbirlerden birine tabi olur. Alınan tedbirler Hariciye Vekaletince alakadar devletlere mer'i mukaveleler dairesinde tebliğ olunur.

Madde 52 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Bütün Türkiye limanlarında sıhhi muamele ifası Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü memurlarına aittir. Bunların bulunmadığı mahallerde Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin göstereceği lüzum üzerine, Hükümet veya belediye tabipleri, liman reisleri veya haliye müdürleri ile gümruk memurları mevzuat hükümleri dairesinde sıhhi müdafaya terettüp eden vazifeleri ifa ederler.¹¹

Madde 53 – Hudutlar ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü hizmetlerine ait olan resimler ve tathir, tephir, tahaffuzhane masrafları ve kanuna muhalif hareket eden gemi kaptanlarından alınması icap eden para cezası mahsus kanuna tevfikan tahsil olunur.

Madde 54 – Komşu memleketlerden birinde 37 nci maddede zikredilen hastalıklar zuhur ettiği takdirde kara hudutlarında Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince vürut edecek yolcularla zati ve ticari eşya hakkında aşağıdaki tedbirler alınır:

1 - Tren, araba veya herhangi bir suretle karadan veya nehir yolu ile gelen yolcuların hudutlara dahil oldukları mahalle veya hududa civar münasip bir yerde tıbbi muayeneleri.

2 - Aşı veya serum tatbiki.

3 - Zati veya ticari eşyadan tathir ve tephiri mümkün ve faydalı görülenlerin tathiri.

4 - Yolcuların tıbbi nezaret altına alınması veya şüpheli şahısların tecridi.

5 - Hastaların tecrit ve tedavisi.

Madde 55 – Komşu memleketlerdeki salgın hastalıkların memleket için tehlikeyi mucip bir şekilde devam eleyerek adı tedbirler ile bu tehlikeden izalesine imkan görülmediği zamanlarda hudutların hastalık bulunan memlekete mücavir kısmı Cumhurbaşkanı kararıyle muvakkaten seddolunarak her türlü münakaleler tatil olunabilir.¹²

Madde 56 – 37 nci maddede zikredilen hastalıklardan birinin hüküm sürdüğü memleketlerden hava nakil vasıtalarıyla vürut eden yolcu ve eşyalar hakkında 54 üncü

---

¹¹ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan "kanun ve nizam ve talimatnameler" ibaresi "mevzuat" şeklinde değiştirilmiştir.

¹² 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan "İcra Vekilleri Heyeti" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

maddede yazılan tedbirler Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin münasip göreceği hallerde hudutlarda veya bu vasıtaların karaya indikleri mahallerde tatbik olunur.

İKİNCİ FASIL

Memleket dahilinde sari ve salgın hastalıklarla mücadele

Madde 57 – Kolera, veba (Bübon veya zatürree şekli), lekeli humma, karahumma (hummayi tiroidi) daimi surette basil çıkan mikrop hamilleri dahi - paratifoit humması veya her nevi gıda maddeleri tesemmümatı, çiçek, difteri (Kuşpalazı) - bütün tevkiatı dahi sari beyin humması (İltihabı sahayai dimağii şevkii müstevli), uyku hastalığı (İltihabı dimağii sari), dizanteri (Basilli ve amipli), lohusa humması (Hummai nifası) ruam, kızıl, şarbon, felci tıfli (İltihabı nuhai kuddamii sincabii haddi tıfli), kızamık, cüzam (Miskin), hummai racia ve malta humması hastalıklarından biri zuhur eder veya bunların birinden şüphe edilir veya bu hastalıkardan vefiyat vuku bulur veya mevtin bu hastalıklardan biri sebebiyle husule geldiğinden şüphe olunursa aşağıdaki maddelerde zikredilen kimseler vakayı haber vermeğe mecburdurlar. Kudurmuş veya kuduz şüpheli bir hayvan tarafından ısrırmaları, kuduza müptela hastaların veya kuduzdan ölenlerin ihbarı da mecburidir.

Madde 58 – İcrayı sanat eder her tabip 57 nci maddede zikredilen vakaları katı veya muhtemel teşhis vaz'ını mütaakip ilk 24 saat zarfında sıhhiye dairesine, hükümet veya belediye tabibi bulunmadığı takdirde polis veya jandarma karakoluna hastanın isim ve adresiyle beraber tahriren veya şifahen haber verir. Polis ve jandarma daireleri ittila hasıl eyledikleri bu vakaları hiç vakit kaybetmeden alakadar makamlara bildireceklerdir.

Madde 59 – Sarı hastalıkların haber verilmesini kolaylaştmak üzere Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince hazırlanıp arzu eden tabiplere tevzi edilecek ihbarnameler postalarca meccanen naklolunur.¹³

Madde 60 – 57 nci maddede yazılan hastalıklara uğrayan birisinin ikametgahı değiştiğini, hastalığı haber vermekle mükellef olanlar öğrendikleri takdirde bu nakli ihbara mecburdurlar.

Madde 61 – Hastane baştabipleri, mektep, fabrika, imalathane, hayır müesseseleri, ticarethane ve mağaza, otel, pansiyon, han, hamam, hapisane sahip veya müstecirleri ve müdürleri, apartman kapıçıları bulundukları mahallede, köy ihtiyar heyetleri köylerinde zuhur eden ve eczacılar, dış tabipleri ve ebeler, hasta bakıcıları, ölü tabutlayan ve yıkayanlar

---

¹³ 18/5/1935 tarih ve 2721 Sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle "posta muafiyeti" kaldırılmış, bilahare 2721 sayılı Kanun da 2/3/1950 tarih ve 5584 sayılı Kanunun 68 inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

sanatlarını icra sebebiyle muttali oldukları 57 nci maddede zikredilen vakaları derakap alakadar makamlara tebliğ ve ihbara mecburdurlar.

Madde 62 – Deniz veya nehirlerde seyrüsefer eden her nevi sefinelerde 57 nci maddedeki vakalardan biri zuhur ettiği takdirde geminin kaptan ve reisi ilk limanda vakayı hükümete haber vermeğe mecburdur.

Madde 63 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Limanlarda gemilere sıhhat patentası vermekle mükellef sahil sıhhat memurları veya teşkilat bulunmuyan mahallerde sahil sıhhiye işlerine bakmakla mükellef memurlar 57 nci maddedede yazılı hastalıklardan ancak kolera, vebaya ait hakiki vakaları ve çiçek ve lekelihumma salgın halinde ise zuhur eden vakaları limanlardan hareket edecek bilumum gemilerin sıhhat patentalarına işaret ederler.

57 nci maddedede yazılı sair hastalıkların ancak salgın halini aldıkları zamanlarda ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinden verilecek emir üzerine tahakkuk eden vaka adetleri hakkında da patentalara şerh verilir.

Madde 64 – 57 nci maddedede zikredilenlerden başka herhangi bir hastalık istilai şekilde aldığı veya böyle bir tehlike baş gösterdiği takdirde o hastalığın veya herhangi bir hastalık şeklinin memleketin her tarafında veya bir kısmında ihbarı mecburi olduğunu neşrü ilâna ve o hastalığa karşı bu kanunda mezkür tedabirin kafflesini veya bir kısmını tatbika Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti salahiyettardır.

Madde 65 – Sarı bir hastalık zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği veya sarı ve salgın bir hastalıktan vefat vuku bulduğu veya vefatın sarı ve salgın bir hastalık tesiri ile husule geldiğinden şüphe edildiği ihbar olunur olunmaz hükümet tabipleri veya bulunmadığı mahallerde belediye tabipleri mahallinde lazım gelen tetkikatı icra ve hastalığın muhakkak olup olmadığını ve zuhuru sebeplerini tahlük ile mafevke işaret eder. Sarı hastalıklar tetkikatı yapan tabiplere bütün Devlet kuvvetleri müzaherete mecburdurlar.

Madde 66 – 65inci maddedede zikredilen tahlükat, sarı ve istilai bir maraz zuhuru ihbar olunmadığı ve fakat Hükümetçe sarı bir hastalık vukuundan şüphelenildiği takdirde dahi yapılabilir. Bu surette sarı hastalık tetkikatı yapan sıhhat memurları lüzum gördükleri mahallerde hastaları veya maraz amillerini ve sebeplerini tahrriye salahiyettardırlar.

Madde 67 – 57 nci maddedede zikrolunan sarı ve salgın hastalıklar vakaları hakkında tetkikat yapan tabip bu tetkikatı kolaylaştmak üzere hastanın yanına girmeye ve hastayı ve icabına göre evin sair sakinlerini muayeneye ve hastalığın sureti zuhur ve seyrine dair izahat

ve malumat talebine salahiyettardır. Bu hususta mümaneatı görülenler bu kanunda zikredilen ahkamı mahsusa mucibince cezalandırılır.

Madde 68 – Tabip bulunmeyen mahallerde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin emri ile sari ve salgın hastalıklar hakkında tetkikat yapmağa, bu husus için yetiştirilmiş küçük sıhhat memurları mezundurlar.

Madde 69 – Sari ve salgın bir hastalığın vukuu tahakkuk eylediği takdirde sıhhat memurları derakap lazımgelen tedbirlerin ittihazına ve bütün idari makamlar bu tedbirlerin tatbik ve icrası hususunda muavenete mecburdurlar.¹⁴

Madde 70 – Sari ve salgın bir hastalıktan vefat eylediği zan ve şüphe edilen eşhas üzerinde, alakadar tabip tarafından lüzum gösterildiği takdirde, fethimeyit icra olunabilir.

Madde 71 – Sari ve salgın bir hastalığın hüküferma olduğu veya tehdit eylediği mahallerde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince bütün cenazelerin defninden evvel bir tabip tarafından muayenesi mecburiyeti ilan edilebilir.

Madde 72 – 57 nci maddede zikredilen hastalıklardan biri zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği takdirde aşağıda gösterilen tedbirler tatbik olunur:

1 - Hasta olanların veya hasta olduğundan şüphe edilenlerin ve hastalığı neşru tamim eylediği tetkikatı fenniye ile tebeyyün edenlerin fennen icap eden müddet zarfında ve sıhhat memurlarınca hanelerinde veya sıhhi ve fenni şartları haiz mahallerde tecrit ve müşahede altına vaz'1.

2 - Hastalara veya hastalığa maruz bulunanlara serum veya aşı tatbik1.

3 - Eşhas, eşya, elbise, çamaşır ve binaların ve fennen intana maruz olduğu tebeyyün eden sair bilcümle mevaddin fenni tathiri.

4 - Hastalık neşreden haşarat ve hayvanatın itlafi.

5 - Memleket dahilinde seyahat eden eşhasın icap eden mahallerde muayenesi ve eşyalarının tathiri.

6 - Hastalığın sirayet ve intişarına sebebiyet veren gıda maddelerinin sarf ve istihlakinin men'i.

7 - Dahilinde sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur eden umumi mahallerin tehlike zail oluncaya kadar set ve tahliyesi.

Madde 73 – Kolera ve veba ve ruam musaplarından gayrı hastaların evlerinde tecrit edilmelerine müsaade olunur. Yalnız alakadar sıhhi memurlar tarafından bu tecridin müessir olmasını temin edecek şartların mevcudiyeti kabul edilmiş olmalıdır. Bu takdirde hastaların

---

¹⁴ Bu hükmün uygulanmasında ek 2 nci maddeye bakınız.

evlerine bir alameti mahsusa vazedilerek hariçle olan ihtilat menedilir. Kolera, veba, ruam musaplariyle bulunduğu mahallerde tecridi mümkün ve kafi görülmeyen sair hastalık musapları ve kolera ve vebayı neşir ve sirayet ettirmeleri muhtemel olanlar icap ederse cebri tecride tabi olurlar. Cebri tecrit, hastaların veya bu maddede zikredilen şüphelilerin Hükümetçe tayin edilecek mahallerde, her türlü ihtilattan memnu olarak ve zabıta murakabesi altında bulundurulmalıdır.

Madde 74 – Hastaların tecrit ve tedavisine mahsus vasif ve şartları haiz hususi yerleri olmayan mektep, fabrika ve imalathanelerle mütaaddit kimselerin bir arada bulunduğu umumi her nevi müessesese ve mebanide sari hastalıklara musap kimselerin alikonulması memnudur.

Madde 75 – Kuduz olan veya kudurmuş olduğundan şüphe edilen hayvanlar tarafından ısırlılmış olanların vakit kaybetmeden en yakın kuduz tedavi müessesesine izam olunmaları mecburidir. Bunlardan fakir olanların yol masrafları belediye veya köy sandıklarınca ve bu sandıklar veremedikleri takdirde idarei hususiyelerce tediye olunur ve bunlar Devlete ait umumi nakil vasıtalarından meccanen istifade ederler.

Madde 76 – Etrafında bulunanlara sari ve salgın hastalıklardan birini nakle vasıta olduğu muhakkak olan kimseler muvakkaten ve bu zail oluncaya kadar meslek san'atlarının icrasından hıfzıssıhha meclisleri kararıyle menolunur.

Madde 77 – Sari ve salgın hastalıklardan birinin hüküm sürdüğü veya tehdit etiği mahallerde Sihhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin tasvibiyle bütün umumi mahallerde vuku bulacak içtimalar tahdit veya menolunabilir. Bundan başka hastalarla hastalığı şüpheli olanların ve hastalığın sirayet ve neşrine vasıta olabilecek eşyanın fenni tathirat ile mahzur ve mazarratı izale edilmeksızın nakillerine ve bütün kara ve deniz ve hava nakil vasıtalarının fenni tathir ve tephire tabi tutulmadan seyrüseferlerine mümaneat edilir.

Madde 78 – Hususi kanuna tevfikan açılmış olan şahislara ait laboratuvarlarda ve Sihhat Vekaletince tayin edilecek müessesesi resmiyenin gayrisinde kolera, veba ve ruam mikropları kültürlerinin bulunması memnudur. Diğer sari hastalıklar mikroplarının iyi muhafazasından ve bir mahalden diğerine naklinde yapılacak takayyûdattan laboratuvar sahipleri mesuldür.

Madde 79 – Su ile sirayet etiği fennen muhakkak olan hastalıklardan birinin salgın halinde hüküm sürdüğü mahallerde veya bu mevkilerin etraf ve civarında bulunan umumi banyolar ve kuyular, aptesaneler ve şehir ve kasaba veya köylere gelen suların ve çamaşır yıkamağa mahsus umumi mahallerin ve dere, nehir gibi cari sularla göl sularından şüpheli olanlarının istimali memnudur.

Madde 80 – Askeri kuvvetler arasında veya askeri müesseselerde 57 nci maddede mezkür sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur ettiği takdirde bu kanunda zikredilen tedabirin ifasına hususi teşkilatı sıhhiyeleri mecburdur. Bu hallerde Milli Müdafa ve Vekaleti vukuatın zuhur ve seyrinden Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletini daimi surette malumattar edecek ve halkı sirayetten korumak için müstereken ittihaz ve kabul edilecek tedbirleri tatbik eleyecektir. Sıhhat Vekaletince halk arasında görülen sari hastalıklar vakalarından Milli Müdafa ve Vekaleti vaktinde haberdar edilir.

Madde 81 – Sari ve salgın hastalıklar amilleriyle bulaştığı muhakkak veya şüpheli olup tathiri ve tephiri masarifi kıymetinden ziyadeye balığ olacağı anlaşılan veya tephir ve tathiri mümkün görülmeyen eşya ve mevaddi saire imha olunur. Tathir ve tephir masarifi kıymetinden ziyadeye balığ olacağı anlaşılan eşyanın sahibi tarafından arzu edildiği takdirde tathir masarifi kendisi tarafından deruhe edilerek tathiri icra edilir. İmha edilen mevat ve eşya Hükümetçe her kimin elinden alınmış ise belediye ve köy ihtiyar heyetlerince tayin edilecek bedeli o şahsa tazmin olunur.

Madde 82 – Sari ve salgın hastalıklardan birinden vefat edip hususi tedabire tabi olarak defni iktiza eden cenazeler alakadar memurların nezareti altında tabutlanıp defnolunurlar.

Madde 83 – Cebri tecride tabi olarak müessesatta veya evlerinde tecrit edilen kimselerle 76 ncı maddede zikredilen şahıslardan muhtaç olanlarının kendileri ve ailelerinin iaşeleri masarifi Hükümetçe tesviye edilir.

Madde 84 – Sari hastalıkların zuhur ve intişarına mani olmak üzere münasip fasılalarla umumi mebaninin, nakil vasıtalarının, otel, han ve her nevi teması yerleri ve saire gibi içtima yerlerinin veya lüzum görülecek sair müessesesinin neşir ve ilan edilecek şartlar dahilinde tathir ve tephirine ve hastalık nakleden haşerat ve hayvanatı itlaf etmeye Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti mezundur.

Madde 85 – Müstamel elbise ev eşyası ve sairenin fennen tathir edilmeden satılması memnudur.

Madde 86 – İçinde sari ve salgın hastalıklardan biri çıkan binalarla bitişik binalar sahipleri hastalığın izalesine hadim ve yayılmasına mani olmak üzere sıhhiye memurlarının gösterecekleri sıhhi mahzurları İslaha mecburdurlar. Sahipleri yapmazsa Hükümet veya belediyelerce yapılip, masarifi, maliye memurlarınca Tahsili Emval Kanununa tevfikan tahsil olunur.

Madde 87 – Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince 57 nci maddede zikredilen hastalıkların her birine karşı yapılacak mücadele tedbirlerini ve tathirat ve tephirat ve itlafi haşerat ve hayvanat usullerini ve tathirata tabi binalar ve eşya ve sairenin ne zamanlarda ve ne suretle tephir ve tathir edileceklerini mübeyyin bir yönetmelik neşrolunur.¹⁵

Madde 88 – Türkiye dahilinde her fert çiçek aşısı ile mükerrenen aşılanmağa mecburdur. Bu aşının, icrası tarzı ve vesikaların ne suretle ita olunacağı ve aşilarının fennen geri bırakılması icap eden kimseler 87 nci maddede yazılan yönetmelikte zikredilir.¹⁶

Madde 89 – Türkiye hudutları dahilinde doğan her çocuk doğumumu takip eden ilk dört ay zarfında aşılanır. Çocuğun peder ve validesi aşısı mecburiyetinin ifa edilmesinden aynı suretle mesuldürler. Ebeveyni olmayan çocuklar veya ebeveyni nezdinde bulunmayan çocuklar için çocuğu bakmak üzere kabul eden şahıslar veya müesseseler müdürleri mesuldürler.

Madde 90 – Otuz yaşına kadar olan her şahıs çiçek aşısını beş senede bir tekrar ettirmeye mecburdur. Çiçek salgını vukuunda sıhhat memurları tarafından lüzum görülecek bütün eşhasa çiçek aşısı tatbiki mecburidir.

Madde 91 – Çiçek aşısı Hükümetçe hazırlanır ve meccanen tevzi ve tatbik olunur.

Madde 92 – Askeri makamlar, askeri hizmetlerini ifa esnasında ve kanunen muayyen olan müddetlerde askerlerin çiçek aşlarını muntazaman ifaya mecburdurlar.

Madde 93 – Ticari ve sınai bütün müesseseler sahipleri müstahdemlerini kendi vesaitiyle kanunun gösterdiği müddetlerde çiçek aşısı ile aşılamağa mecburdurlar.

Madde 94 – Kanuni mühlet zarfında mükerrerden aşılандığını vesikalarla ispat edemiyenlerin Devlet, belediye hizmetlerinde veya hususi ve umumi ticaret ve sanayi müesseselerinde, büyük çiftliklerde istihdamı veya mekteplere kabulü memnudur.

Madde 95 – Sarı hastalıklara karşı kullanılan her nevi serum ve aşilar Hükümet tarafından ihtar edilir. Hariçten getirilenlerin Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tayin olunan vasif ve şartları haiz olmaları mecburidir. Dahilde beşeri serum ve aşısı imali Sıhhat ve

¹⁵ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

¹⁶ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

İçtimai Muavenet Vekaletinin müsaadesine ve murakabesine tabidir. Bu müesseselerin vasıfları ve şartları Vekaletçe tayin olunur.

Madde 96 – Kuduz aşısı ihzar ve tatbiki için iktiza eden müesseseler Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince veya onun müsaade ve murakabesi altında resmi teşkilatı tarafından açılır ve aşı meccanen tatbik olunur.

ÜÇÜNCÜ FASIL **Sıtma ile mücadele**

Madde 97 – Sıtmalı olduğu Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince neşir ve ilan edilecek mahallerde sıtmayanın her türlü şekillerinin 58, 59, 60, 61 inci maddelerde musarrah olduğu vejhile ihbarı mecburidir.

Madde 98 – Sıtma mücadeleleri, hususi kanununa ve talimatnamelerine tevfikan icra olunur. Askeri makamlar Sıhhat Vekaletince kabul edilen esaslar dahilinde askeri kıtaat ve teşkilatta sıtmaya mücadele yaparlar ve yapılan tedbirleri sıtmaya mücadele reislerine veya sıhhat müdürlüklerine bildirirler.

DÖRDÜNCÜ FASIL **Trahom ile mücadele**

Madde 99 – Ahalisinin büyük bir kısmının trahom hastalığına müptela olduğu tahakkuk eden mahallerde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tarafından mücadele heyetleri teşkil edilir ve iktiza eden müesseseler açılır. Buralarda hastalığın tedavisi için hastalar üzerinde yapılacak bütün tedbirler ve ameliyeler meccanen icra olunur.

Madde 100 – Trahomlu olduğu Vekaletçe neşri ilan edilecek mahallerde trahom hastalığının ve ihtilatlarının 58, 59, 60, 61 inci maddelerde tasrih edildiği üzere ihbarı mecburidir.

Madde 101 – Trahom mücadele mintikalarında teşkil edilecek heyetler bütün ahaliyi muayene ve tescile ve trahoma müptela olduğu anlaşılan hastaları tedavi maksadı ile müesseselere celbe ve iktiza eden tedaviyi tatbika salahiyettardır.

Madde 102 – Gerek trahom mücadele mintikalarında ve gerekse memleketin sair aksamında trahomun sair devresine musap olan hastaların bu devre devam ettiği müddetçe mektep, fabrika, imalathane veya sair resmi, hususi müessesata devamları menolunur. Trahom

mücadele mintakalarındaki çocukların tedrisatı için Sıhhat ve Maarif Vekaletlerince müstereken hususi tedbirler ittihaz olunur.

Askeri makamlar Sıhhat Vekaletince kabul edilen esaslar dahilinde askeri kıtaat ve teşkilatta trahom mücadelesi yaparlar ve yapılan tedbirleri mahallerindeki sıhhat memurlarına bildirirler.

BEŞİNCİ FASIL

Zührevi hastalıklarla mücadele

Madde 103 – Vücudun hangi kısmında ve ne şekilde tezahür ederse etsin frengi, belsoğukluğu ve yumuşak şankr müptela her şahıs kendisini Türkiye'de sanat icrasına mezun bir tabibe tedavi ettirmeye mecburdur. Çocukları tedavi ettirmek mecburiyeti ana ve babalarına veya bu çocuklara bakan ve himaye eden kimselerle müesseselere racidir.

Madde 104 – Sanatını icra eden her tabip her ay nihayetinde protokol defterlerindeki kayıtlara nazaran o ay zarfında kendilerine müracaat eden frengili hastaların ismini, yaşını ve hastalığının devrini, evvelce bir tabip tarafından tedavi edilip edilmediğini Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine bildirmek üzere bulunduğu mintikanın Sıhhat ve İctimai Muavenet Müdürlüğüne yazı ile bildirir. Mahrem olarak alınacak bu ihbaratı ifşa eden memurlar hakkında Devletin mahrem kayıtlarını ifşa ve vazifei memuriyetini suiistimal etmenin istilzam ettiği mücazat tayin olunur.

Madde 105 – Frengi ve belsoğukluğu ve yumuşak şankr müptelaları bütün resmi sıhhat müesseselerinde veya Hükümet ve belediye tabipleri tarafından parasız tedavi edilir.

Madde 106 – Zührevi hastalıklardan biriyle musap olduğundan şüphe ve bu hastalıkları etrafına neşrü tamim ettiğinden endişe edilen kimseleri muayeneye sevk ve sıhhi hallerine dair birer rapor talep etmeye alakadar Sıhhat ve İctimai Muavenet Müdürleri ve Hükümet tabipleri mezundurlar. Bu gibi şahıslar arzu ettikleri takdirde kendilerini hususi bir tabibe muayene ettirerek ondan alacakları raporu ibraz edebilirler. Bu hususta imzasız ve adressiz ihbarat mesmu olamaz.

Madde 107 – Zührevi bir hastalığa müptela olduğu tahakkuk ederek hastalığı etrafına neşir ve sirayet ettirdiğinden şüphe edilen kimseler cebren tedaviye sevk olunabileceği gibi hastalığın sirayetine mani olmak üzere bir hastanede tecrit ve tedavi altına alınabilir. Bu hususta kuvvei cebriye istimali dahi caizdir.

Madde 108 – Zührevi hastalıklardan birine musap hastalardan biri tedaviyi ikmal etmeden ortadan kaybolduğu takdirde tedavi eden tabibi,mintikası Sıhhat ve İctimai Muavenet

Müdürlüğünə yazı ile malumat vermeğe mecburdur. Sıhhat müdürleri tedaviden ayrılan bu hastanın diğer bir tabip tarafından veya herhangi resmi müessesede tedavi edilip edilmediğini icap ederse bizzat hastanın kendisinden izahat alarak tahlika ve tedavi edilmediği tahakkuk edenleri 107 nci madde mucibince tedaviye sevke mezundur.

Madde 109 – Her tabip tedavi altında bulunan zührevi hastalıklar musaplarının ellerine bu hastalığın tehlikesini ve sirayet yollarını bildirecek, nümunesi Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince tesbit edilmiş bir (Vesayayı sıhhiye varakası) vermeğe mecburdur. Hasta çocuk olduğu takdirde bu izahat ve vesaya varakası hastanın ana ve babasına ve olmazsa sair yakınına verilir.

Madde 110 – (Değişik: 23/1/2008-5728/47 md.)

Zührevi hastalıklardan birine dükar olduğunu bildiği veya görünüşe nazaran veya hıfzı tedavisi altında bulunduğu tabiplerinin izahatiyla bu hastalıklardan birine müptela olduğunu bilmesi lazımdır halde hastalığı bir diğerine sirayet ettirenler hakkında bu Kanunda mezkur mücazat tatbik olunur. Frengili bir çocuğun frengiye musap olduğunu bildiği halde salim bir süt anneye emzirtmek memnudur.

Madde 111 – Ahalisinden bir kısmının frengiye musap olduğu anlaşılan veya şüphe edilen mintakalarda Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tarafından mücadele heyetleri teşkil ve lazımlı gelen müesseseler açılır.

Madde 112 – Frengi mücadele heyetleri, mintakaları dahilinde bütün ahaliyi muayene ve tescile ve frengiye müptela olduğu anlaşılan hastaları tedavi maksadıyla müesseselere celp ve iktiza eden müdahale tatbik etmektedirler.

Askeri kıtalarda teşkilatta zührevi hastalıklarla mücadele askeri makamlarca temin olunur. Sirayet devresinde zührevi hastalıklar musapları fenni usulle tedavi edilmedikçe terhis edilmez. Askerlik esnasında frengili olduğu tesbit edilenlerin künje defterleri, gördükleri tedavi tarzılarındaki malumat ile beraber Müdafaai Milliye Vekaletince Sıhhat Vekaletine gönderilir.

ALTINCI FASIL
Veremle mücadele

Madde 113 – Akciger ve hançere vereminin her sari şeklinde musap olanlarla veremin herhangi seriri şeklinde musap olarak vefat edenlerin isim ve adresleriyle ihbarı mecburidir. Musaplar sekiz gün ve vefatlar yirmi dört saat zarfında hastalığı veya ölümü teşhis ve tesbit eden her tabip tarafından en yakın sıhhiye dairesine şifahen veya tahriren ihbar edilir.

Madde 114 – Veremli hastanın ikametgah değiştirmesi halinde nakilden haberdar olan tabip derakap keyfiyeti ve nakledilecek mahalli evvelce hastayı haber verdiği sıhhiye dairesine ihbara mecburdur.

Madde 115 – Hastanelerde, doğum evlerinde, hapisanelerde, sair resmi veya hususi müesesesi sıhhiye ve hayriyedeki bütün veremli hastalarla buralarda vukua gelen verem vefiyatı yirmi dört saat zarfında o müessesenin müdürü tarafından ihbar edilir.

Askeri kıtaat ve teşkilatta tedavi edilen veya vefat eden veremliler buralardaki askeri tabipler tarafından ve mensup oldukları kumandanlıklar vasitasiyle alakadar sıhhat makamlarına ihbar olunur.

Madde 116 – Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince küşat edilen verem dispanserlerinin mevcut olduğu mahallerde verem musaplarının doğrudan doğruya dispanser tababetine ihbar edilmesi vakaletçe neşri ilan edilir.

Madde 117 – Resmi bakteriyoloji laboratuvarları veremlilere ait olup tabipler tarafından gönderilen maddeleri meccanen muayene ve neticesini gönderen tabiplere iş'ar ederler.

Madde 118 – Hükümet veya belediye tabiplerinin veya tabibi müdavilerinin talebi üzerine veremlilerin ikametgahları ve eşyaları meccanen tathir ve tephir olunur.

Madde 119 – Sarı şekilde verem hastalığına musap olduğu tebeyyün eden ve etrafında bulunan kimseleri intana duçar edeceğinden şüphe olunan hastaları hastane veya sair bir müessesede tecrit veya tedaviye veya meslek ve sanatları dolayısıyla küçük çocuklar verem intanına duçar edecekleri tahakkuk edenleri meslek ve sanatlarını icradan men'e Sıhhat ve İctimai Muavenet Vakaleti salahiyettardır.

Madde 120 – Sıhhat ve İctimai Muavenet Vakaleti fennen lüzum göreceği eşhasa veremden vikayeye matuf tedbirleri tatbika mezundur.

Madde 121 – Veremle mücadele cemiyetlerine ait müesseselerle bu cemiyetler tarafından tatbik edilen mücadele tedbirleri Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekale tinin murakabesine tabidir.

YEDİNCİ FASIL

Geçen fasillar arasında müşterek hükümler

Madde 122 – Evlenecek erkek ve kadınlar evlenmeden evvel tıbbi muayeneye tabidir. Bu muayenenin sureti icrası ve teferrüatı hakkında Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik neşrolunur.¹⁷

Madde 123 – Frengi, belsoğukluğu ve yumuşak şankr ve cüsszama ve bir marazı aklive müptela olanların evlenmesi memnudur. Bu hastalıklar usulü dairesinde tedavi edilip sirayet tehlikesi geçtiğine veya şifa bulduğuna dair tabip raporu ibraz olunmadıkça musapların nikahları aktolunmaz.

Madde 124 – İlerlemiş sari vereme musap olanların nikahı altı ay tehir olunur. Bu müddet zarfında salah eseri görülmeyece bu müddet altı ay daha temdit edilir. Bu müddet hitamında alakadar tabipler her iki tarafa bu hastalığın tehlikesini ve evlenmenin mazarratını bildirmeye mecburdur.

Madde 125 – Süt annelik yapacak kadınlar zührevi hastalıklarla sari vereme ve cüsszama musap olmadıklarını müspit tabip raporları alırlar. Raporlar her altı ayda bir tecdit olunur. Bu rapor olmayan kadınların süt annelik etmesi ve rapor talep etmeden herhangi bir kadının süt anneliğe kabul edilmesi memnudur. Resmi tabipler süt annelik edecek kadınları meccanen muayene ve raporlarını ita ederler.

Madde 126 – (Değişik:11/10/2011-KHK-663/58 md.)

Gıda üretim ve satış yerleri ve toplu tüketim yerleri ile insan bedenine temasın söz konusu olduğu temizlik hizmetlerine yönelik sanatların ifa edildiği iş yeri sahipleri ve bu iş yerlerinin işlenenleri, çalışanlarına, hijyen konusunda bu iş yerlerindeki meslek ve faaliyetin gerektirdiği eğitimi vermeye veya çalışanların bu eğitimi almalarını sağlamaya, belirtilen eğitimleri almış kişileri çalıştırılmaya, çalışan kişiler ise bu eğitimleri almaya mecburdurlar. Bizzat çalışmaları durumunda, iş yeri sahipleri ve işlenenleri de bu fikra kapsamındadır.

Bulaşıcı bir hastalığı olduğu belgelenenler ile iş yerinin faaliyet ve hizmetlerinden doğrudan yararlananları rahatsız edecek nitelikte ve görünür şekilde açık yara veya cilt hastalığı bulunanlar, bizzat çalışan iş yeri sahipleri ve işlenenleri de dahil olmak üzere, alınacak bir raporla hastalıklarının iyileştiği belgeleninceye kadar, birinci fikarda belirtilen iş yerlerinde çalışmaz ve çalıştırılamazlar. Çalışanlar, hastalıkları konusunda işverene bilgi vermekle yükümlüdür.

Madde 127 – (Değişik:11/10/2011-KHK-663/58 md.)

126 ncı maddede belirtilen iş yerlerindeki hijyen eğitimi yönelik hususlara, bu iş yerlerinde çalışmaya engel bulaşıcı hastalıkların ve cilt hastalıklarının neler olduğuna,

---

¹⁷ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan "Sihat ve İctimai Muavenet Vekaletince bir nizamname" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik" şeklinde değiştirilmiştir.

iyileşme hâlinin belirlenmesine, hangi meslek ve sanat erbabının 126 ncı madde kapsamında olduğuna ilişkin usûl ve esaslar, Sağlık, İçişleri, Çevre ve Şehircilik ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlıklarınca müstereken çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.¹⁸

126 ncı maddede belirtilen iş yerlerinde bulaşıcı bir hastalık veya bir salgın hastalık çıkması durumunda, bu hastalıkla alakalı gerekli incelemeler, analiz masrafları iş yeri sahipleri ve işletenlerince karşılanmak üzere ilgili kurumlar tarafından yapılır.

126 ncı maddede belirtilen iş yerlerinde bulaşıcı bir hastalık veya bir salgın hastalık çıkması hâlinde doğacak hukukî sorumluluklar ile bu durumdan zarar gören kişi veya kurumların hukukî yol vasıtasıyla talep edebilecekleri tazminat ödemeleri veya olabilecek diğer ödemeler iş yeri sahiplerine ve işletenlerine aittir.

ÜÇÜNCÜ BAP

Umumi kadınlar hakkında ahkam

Madde 128 – Sıhhat ve İçtimai Muavenet ve Dahiliye Vekaletleri müstereken bir yönetmelik neşrederek umumi kadınlar ve evlerin tabi olacakları hükümler ve bu fuhuş yüzünden intişar eden hastalıkların ve bilhassa zührevi hastalıkların sirayetine mani olacak tedbirleri tesbit ve yine müstereken tatbik ederler.Umumi kadınlarla umumi evler ve bunlara benzer mahaller bu yönetmelikte tarif ve tahdit olunacaktır.¹⁹

Madde 129 – Fuhuş, sanat ve maişet vasıtası ittihaz eden kadınlardan zührevi hastalıkların her türlü eşkaline, cüzzam, cerp, empetigo, entertrigo, müterakki verem veya Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin fennen lüzum göreceği sair hastalıklara musap olanların sanatlarının icrasına icap ederse kuvvei cebriye istimali ile mümanaat olunur. Bunlar lüzum görülürse bir müessesede tecrit ve tedavi edilir.

Madde 130 – Umumi evlerde her nevi ispirtolu içkilerin istihlaki memnudur.

Madde 131 – Fuhuş sebebiyle intişar eden hastalıklara karşı tedbir ittihazı masarifi belediyelere aittir. Bu husus için umumi evler sahiplerinden 128 inci maddede zikredilen yönetmelikte gösterilecek bir ücret alınabilirse de umumi kadınlardan şahsan her nevi resim veya ücret cibayeti usulü mülgadır.²⁰

---

¹⁸ 29/11/2018 tarihli ve 7153 sayılı Kanunun 28 ncı maddesiyle bu fikraya “İçişleri” ibaresinden sonra gelmek üzere “, Çevre ve Şehircilik” ibaresi eklenmiştir.

¹⁹ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” ve “nizamnamede” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

²⁰ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan “nizamnamede” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 132 – Umumi kadınlara mütaallik gerek ahlaki ve gerek intizamı umuminokta nazarından yapılacak takibat ve sagirlerin fuhuş telkinatından vikayesimahsus kanunlarına tevfikan ait olduğu daireler tarafından icra olunur.

DÖRDÜNCÜ BAP

Muhacerete ait sıhhi işler

Madde 133 – Türkiye'de tavattun etmek üzere topluca ve kafile halinde gelen ecnebi tabiiyetindeki şahıslar veya tabiiyetini terkederek Türkiye tabiiyetine dahil olmak isteyen muhacırler Sıhhat ve İctimai Muavenet ve Dahiliye Vekaletlerince müstereken tayin edilecek hudut kapılarından veya limanlarından memlekete dahil olurlar. Türkiye'de azami üç ay kalmak veya tavattun etmek isteyen ecnebilerle tabiiyetini terkederek Türk tabiiyetini kabul etmek isteyen şahıslar münferiden veya bir aile halinde geldikleri takdirde her taraftan memlekete dahil olabilirler.

Madde 134 – 57 nci maddede zikredilen sari ve salgın hastalıklardan veya zührevi hastalıklardan birine musap olanlar, cüzzam, trahom ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tayin olunacak hastalıklardan birine duçar olanların ve mecnunların ve fuhuşla melüf kadınların 133 üncü maddede mezkür kimseler meyanında memlekete girmesi memnudur.

Madde 135 – 134 üncü maddedeki memnuiyite ait istisnalar ve bütün muhacirlere veya tavattun etmek üzere gelen ecnebilere tatbik edilecek sıhhi tedbirler ve bunların iskan edilecekleri mahallere kadar sevk ve murakabeleri tarzları Sıhhat ve İctimai Muavenet ve Dahiliye Vekaletlerince müstereken tesbit olunur.

Madde 136 – 134 üncü maddede zikredilen hastalıklardan birine musap olan şahısları getiren gemiler ve şimendifer idareleri bunları tekrar getirdikleri yerlere iadeye veya sıhhat memurları tarafından müşahede, tecrit ve tedavi altına alınmak üzere bu memurlar tarafından gösterilecek mahalle kadar sevke mecburdurlar. Bu husustaki masarif bu nakil vasıtaları idarelerine aittir.

Madde 137 – Ecnebi memleketlerden gelen her vapur kaptanı sıhhi muamele esnasında hudutlar ve sahiller sıhhat memurlarına limina çıkacak yolcuların ve kara ile ihtilat edecek taifenin ve topluca ve kafile halinde Türkiyeye gelmek üzere bulunan eşhasın isimlerini bildiren bir liste verecek ve bunların içinde hasta mevcut olduğu takdirde gemi tabibinin tasdikiyle musap olduğu veya musabiyetinden şüphe edildiği hastalık bildirilecektir.

Madde 138 – Topluca ve kafile halinde muhacir nakleden Türk ve ecnebi gemilerin hükümetlerince musaddak bir tabibi ve hastalık ve müstacel ahvalde kullanmağa mahsus ecza ve tıbbi levazımı olmalıdır. Vapurların her tarafı ve bilhassa muhacirlerin bulunduğu mahaller gayet temiz ve sıhhi şeraiti haiz olacak ve muhacirler hava şeaidinden mahfuz olarak nakledilecektir.

BEŞİNCİ BAP

Gemiler, demiryolları ve sair nakliyat vasıtaları sıhhi işleri

Madde 139 – Yolcu taşıyan Türk gemilerinde hususi kanunda gösterilen şartlar dahilinde istihdam edilecek tabiplerin Türkiye'de sanat icrasına mezun ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tasdik edilmiş olması lazımdır. Bu tabipler gemi tabipligine tayin olunmak için bu bapta neşredilecek talimatnameye tevfikan Vekaletçe bir imtihana tabi tutulurlar ve imtihanda muvaffak olanlara gemi tabipliği vazifesini ifa edebileceklerini mübeyyin bir vesika verilir.

Madde 140 – 139 uncu maddede zikredilen vesikayı hamil olmayan tabiplerin gemi tabipliklerinde istihdamı memnudur.

Madde 141 – Yolcu gemilerinde bulunması lazım gelen ilaç ve tıbbi levazım ile hasta tedavisi için tefrik edilen mahaller ve bu gemilerin şerait ve yolcu mahallerinin sıhhi vasıfları ve izdihama mani olacak ve yolcuların selamet ve emniyetini temin eleyecek tedbirler Sıhhat ve İctimai Muavenet ve İktisat Vekaletlerince müşterekken bir yönetmelik ile tesbit olunur.²¹

Madde 142 – Gemi tabipleri, gemi dahilindeki mürettebat ile üçüncü sınıf yolcuları ve deniz tutması, kaza veya sari hastalık vukuunda diğer sınıf yolcuları meccanen tedaviye mecburdur.

Madde 143 – Gemi tabipleri musaddak bir defter tutarak her seferdeki sıhhi vakaları hastalananların esami ve hastalıklarını ve yapılan tedaviyi umumiyetle geminin sıhhi hallerini kayıt ve imza ve kaptana tasdik ettirir. Bu defter seferden mebde limanına avdette orada sahiller sıhhi işlerine nezaretle mükellef memurlara ibraz olunur.

Madde 144 – Gemi tabibi memleketi sari ve salgın hastalıklardan korunmağa matuf tedbirleri teshil ve bu hususta ait olduğu makamlarca verilecek emirler ve talimatın icrası ile mükelleftir.

---

²¹ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 145 – Gerek uzun sefer yapan ve gerekse limanlar dahilinde veya kısa mesafeler içinde veya nehirlerde işleyen her nevi merakıp, sahiller sıhhi işlerine nezaretle mükellef memurlar tarafından murakabeye tabidir. Gemilerin kaptanları veya reisleri sari ve salgın hastalıkların zuhuruna mani olmak üzere gerek gemilerde ve gerekse mürettebat tatbikına bu makamlarca lüzum gösterilecek tedbirlere riayetle mükelleftir.

Madde 146 – Demiryolu, tramvay, otobüs ve omnibüs gibi umumi nakil vasıtaları vagon ve arabalarında sari va salgın hastalıkların intikal ve sirayetine mani olmak üzere tatbikına sıhhi memurlarca lüzum gösterilecek tedbirlerin ifasına, bu nakil vasıtaları idareleri mecburdurlar. Şahislara ait ve fakat umumi nakil işlerinde kullanılan vasıtalar sahipleri dahi aynı mecburiyete tabidirler.

Madde 147 – Sari ve salgın hastalıklara müptela şahıslar ancak sıhhat memurlarının müsaadesi ile ve bu husustaki kaidelere riayet etmek şartı ile umumi nakil vasıtaları ile naklolunabilir. Müsaadesiz umumi nakil vasıtaları ile sari hastalık musaplarının nakli memnudur.

Madde 148 – Sıhhat ve İçtimai Muavanet Vekaletince görülecek lüzum üzerine sari ve salgın hastalıkların zuhur ettiği mahallerden gelen yolcu ve eşyanın muayenesi için şimendifer istasyonlarında muayene mevkileri tesis olunur.

Madde 149 – Şimendifer idarelerince büyük demiryolu istasyonlarında ve yolcu katarlarında kaza ve müstacel hastalık vakalarında istimal edilecek levazım ve mevaddi tıbbiyenin hazır bulundurulması mecburidir.

Madde 150 – Gemi süvarileri ve çarkçı ve dümencileri, demiryolu makinistleri, otomobil ve otobüs şoförleri veya lüzum görülecek sair vesaiti nakliye müstahdeminin hizmete duhulden evvel bedeni, akli, ruhi ve basarı, üzni muayenelerinin icrasına mütaallik olmak üzere hususi hükümler vazedilecek ve bu muayenelere tabi olmadan hiç bir şahıs bu gibi hizmetlere kabul edilmeyecektir. Bu muayeneler resmi sıhhat müesseseleri tarafından meccanen yapılır.

ALTINCI BAP
Çocuk hıfzıssıhhası
BİRİNCİ FASIL
Çocukluk ve gençlik koruması

Madde 151 – Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti küçük çocuk hıfzıssıhhası ve bunlarda görülen vefiyatın azaltılması için lazım gelen müesseseler açarak idare eder ve çocuk hıfzıssıhhası faydalarının halk arasında intişar ve tatbikini teshil edecek tedbirleri ittihaz eyler.

Madde 152 – (...)²² çocuk düşürmeğe vasıta olup Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tayin olunacak alat ve levazımın ithal ve satışı memnudur. Bunların tababette müstamel envai Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin tayin edeceği şartlar dairesinde ithal edilir ve eczanelerde reçete ile satılır.

Madde 153 – Devletin resmi müesseselerinde doğum yardımcı meccanıdır. (**Mülga cümle:4/7/2012-6354/1 md.**) (...)

(**Ek fıkra: 4/7/2012-6354/1 md.**) Gebe veya rahmindeki bebek için tıbbi zorunluluk bulunması hâlinde doğum, sezaryen ameliyatı ile yaptırılabilir.

(**Ek fıkra: 4/7/2012-6354/1 md.**) Gerekli tedbirlerin alınmasına rağmen, doğum takiben anne veya bebekte meydana gelebilecek istenmeyen sonuçlardan dolayı hekim sorumlu tutulamaz.

Madde 154 – Hükümet ve belediye tabipleri ve ebeleri fakir kadınların doğurmasından meccanen yardıma mecburdurlar.

Madde 155 – Kendisi ve çocuğunun sıhhati için bir zarar husule getirmeyeceği bir tabip tarafından tahriren tasdik edilmedikçe kadınların doğumlarından mukaddem üç hafta ve doğurmasını mütaakip yine üç hafta zarfında fabrika, imalathane ve umumi ve hususi müesseselerde çalışması ve çalıştırılması memnudur.

Madde 156 – (Mülga: 1/4/1965 - 557/8 md.)

Madde 157 – Sütninelik edecek kadınlar kendi çocukların yedi aylıktan fazla olduğuna dair resmi vesikalar ibraz etmedikleri ve kafi emzirme kabiliyeti mevcut olmadığı takdirde sütninelik etmelerine müsaade edilmez. Süt annenin çocuğu yedi aylıktan küçük olduğu halde bunun başka kadın tarafından emzirildiği ispat olunmak lazımdır. Bu vesikalar süt annelerin 125inci maddede gösterilen muayenesi esnasında talep edilir.

Madde 158 – Yedi yaşıdan aşağı olan metruk, öksüz veya babası ve anası hayatı çocukları gerek para ile ve gerek parasız kabul ederek bakan resmi ve hususi bütün

---

²² Bu maddenin başındaki "ilkaha mani veya"ibaresi 1/4/1965 tarih ve 557 sayılı Kanunun 8inci maddesiyle kaldırılmış olduğundan metinden çıkarılmıştır.

müesseseler Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin murakabe ve teftişine bağlıdır. Bu tarzdaki müesseselerin küşadı, sahipleri tarafından Vekalete ihbar olunur.

Madde 159 – Nezdine yedi yaşından aşağı çocukları para mukabilinde bakmak üzere alan eşhasın evvela mahalli belediyesinden müsaadei mahsusa alması mecburidir. Belediye heyeti sıhhienesince bu gibi eşhasın ikametgahı ve sair şartları muvafik görüldüğü tasdik edilmeden bu müsaade ita edilmez. Bu gibi eşhasın ikametgahları da 158inci maddede bahsedilen teftişe tabidir.

Madde 160 – Kabul ettikleri çocukların sıhhat ve hayatlarını muhafaza için lazım gelen vasıtalar noksın olur veya çocukların sıhhat ve hayatını duçarı tehlike eden mahzurlar mevcut bulunursa 158 ve 159uncu maddelerde zikredilen müesseseler ve şahıslar, sıhhat memurlarının tahriri ihtarlarıyla bu noksınlar ve mahzurları izaleyeye mecburdurlar. Bu ihtarları on beş gün zarfında icra ettirmeyenlerin çocukların nezdlerinde bulundurmalarına müsaade edilmez ve müesseseleri kapatılır.

Madde 161 – Metruk çocuklar altı yaşıını ikmal edinceye kadar mahalli belediyeleri, belediye olmayan yerlerde köy heyeti ihtiyaçları himayeye mecburdurlar. Hususi müesseseleri olmayan yerlerde belediyeler bu çocukların icap ederse bir ücret mukabilinde bakılmak ve büyütülmek üzere aileler nezdine verirler. Altı yaşından sonra bu çocukların himayesi ve tahsil ettirilmesi Maarif Vekaletince deruhde olunur.

Madde 162 – Nüfusu on binden fazla olan mahallerde belediyeler bir "Süt çocuğu muayene ve müşavere evi" tesisi ederler. Bu müesseselerin vasıfı ve şartları ve vazifeleri Sıhhat Vekaletince tayin olunur. Nüfusu kırk binden fazla olan mahallerde bunlara merbut olmak üzere bir "Süt daması" tesisi edilir. Nüfusu yüz binden fazla olan mahallerde bu müesseseler ihtiyaçaya göre tezyit olunur.

Madde 163 – Bilümum mekteplerin bina ve sıhhi şartları ve sari salgın hastalıklardan vikayeleri hususları Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin murakabesi altındadır. Yalnız talebenin şahıslarına ait sıhhi murakabe bu mekteplerin tabi oldukları makamlar, cemiyetler veya şahıslar tarafından ifa edilir.

Madde 164 – Alelümum mekteplerde muayyen fasılalarla talebenin beden, ruh ve göz ve kulaklarına ait muayeneler mekteplerin hususi tabipleri tarafından icra ve her talebeye mahsus ayrı kayıt varaklarına tesbit olunur.

Madde 165 – On yaşından aşağı çocuğun babası, anası veya öksüz olanlarda sair hisimleri tarafından hayat ve sıhhatı ve ahlakını tehlikeye maruz bırakacak fena muameleye,

teşviklere veya cebre duçar olduğu takdirde bunların belediye veya Devlet müesseselerine kabul edilmek üzere nezdinde bulunduğu kimselerden ayrılması caizdir.

Madde 166 – On iki yaşından aşağı çocukların yanlarında ebeveyni veya velileri olduğu halde dahi meyhanelere girmesi ve on sekiz yaşından aşağı gençlere her nevi ispirtolu içki verilmesi veya satılması memnudur.

Madde 167 – On iki yaşından aşağı çocukların, sinema ve tiyatro ve dans salonu ve bar gibi mahallere getirilmesi ve kabul edilmesi memnudur. Altı yaşından yukarı olanların gündüzün terbiyevi veya hususi mahiyette olan sinema veya tiyatrolara getirilmesine müsaade olunabilir.

Madde 168 – Her şehir ve kasaba belediyeleri o şehir ve kasabanın vüs'at ve nüfusunun adedine göre icap eden büyülüklükte küçük çocukların temiz hava almasına mahsus bir veya mütaaddit bahçeler ve spor meydanları vücude getirmeye mecburdurlar.

Madde 169 – Kız liselerinde ve orta tahsilli kız mekteplerinde mektep idarelerince müناسip görülecek sınıflarda talebeye fenni çocuk bakımı usulleri nazari ve ameli surette öğretilmek üzere haftada laakal bir saatlik mahsus bir ders küsat olunur.

İKİNCİ FASIL

Süt hakkında

Madde 170 ila 172 - (Mülga: 24/6/1995 - KHK - 560/21 md.; Aynen kabul : 27/5/2004-5179/37 md.)

YEDİNCİ BAP

İşçiler hıfzıssıhhası

Madde 173 – On iki yaşından aşağı bütün çocukların fabrika ve imalathane gibi her türlü sanat müesseseleriyle maden işlerinde amele ve çırak olarak istihdamı memnudur.

On iki yaş ile on altı arasında bulunan kız ve erkek çocukların içinde azami sekiz saatten fazla çalıştırılamaz.

Madde 174 – On iki yaş ile on altı yaş arasında bulunan çocukların saat yirmiden sonra gece çalışmaları memnudur.

Madde 175 – Bütün amele için gece hizmetleriyle yer altında icrazi lazımgelen işler 24 saatte sekiz saatten fazla devam edemez.

Madde 176 – Mahalli belediyelerince bar, kabare, dans salonları, kahve, gazino ve hamamlarda on sekiz yaşından aşağı çocukların istihdamı menolunur.

Madde 177 – Gebe kadınlar doğumlarından evvel üç ay zarfında çocuğunun ve kendisinin sıhhatine zarar veren ağır hizmetlerde kullanılamaz. Doğurduktan sonra 155inci maddede tayin edilen muayyen müddet istirahatını mütaakip işe başlayan emzikli kadınlara ilk altı ay zarfında çocuğunu emzirmek üzere mesai zamanlarında yarımsar saatlik iki fasıl verilir.

Madde 178 – Her nevi sanat müesseseleri ve maden ocakları ve inşaat yerleri dahilinde veya yakınında ispirtolu meşrubat satışı veya umumi evler açılması memnudur.

Madde 179 – Aşağıdaki mevaddi ihtiyaç eylemci işçilerin sıhhatini korumak için İktisat ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletleri tarafından müştelen bir nizamname yapılır.

1 - İş mahallerinin ve bndlara ait ikametgah ve saire gibi müştemilatın haiz olması lazımgelen sıhhi vasif ve şartlar.

2 - İş mahallerinde kullanılan alat ve edevat, makineler ve iptidai maddeler yüzünden zuhuru melhuz kaza, sari veya mesleki hastalıkların zuhuruna mani tedabir ve vesait.

Kadınlarla 12 den 16 yaşına kadar çocukların istihdamı memnu olan sıhhate mugayır ve muhataralı işlerin neden ibaret olduğu iş kanununda tasrih edilecektir.

Madde 180 – (Mülga: 11/10/2011-KHK-663/58 md.)

SEKİZİNCİ BAP²³

Yenilecek ve içilecek şeyler ile kullanılacak bazı maddeler

Madde 181 – (...)²⁴ umumi sıhhate taalük edip (183) ncü maddede envai zikredilen eşya ve levazım, Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin teftiş ve murakabesine tabidir. Belediye teşekkül etmiş olan mahallerde bu murakabe vekaletin bu kanun dairesinde ıstar edeceği nizamnamelerle talimatlara tevfikan belediye tarafından ve belediyelerin bulunmadığı yerlerde vakalet sıhhi teşkilatına mensup memurlar tarafından icra edilir.²⁵

(Ek fıkra: 22/9/1983 - 2890/1 md.) Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı belediyelerin bu teftiş ve murakabe hizmetlerini sürekli kontrol edebileceği gibi, lüzum gördüğü yerlerde

²³ Bu Bap'ın 24/6/1995 tarihli ve 560 sayılı KHK'ye aykırı hükümleri, söz konusu KHK'nın 21inci maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu KHK 27/5/2004 tarihli ve 5179 sayılı Kanun ile değiştirilerek kabul edilmiş, ancak gerek Meclis Tutanaklarında gerekse Kanun metninde bu hüküm yer almamıştır.

²⁴ 27/5/2004 tarihli ve 5179 sayılı Kanunun 37inci maddesiyle bu maddenin; birinci fıkrasında yer alan, "Bütün gıda maddeleriyle" ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan "gıda maddeleri ile"ibaresi, madde metninden çıkartılmıştır.

²⁵ 26/3/1941 tarih ve 3987 sayılı Kanunun 1inci maddesiyle bu fıkrada yer alan (182) rakamı (183) olarak değiştirilmiştir.

veya lüzum görülen işlerde doğrudan doğruya teftiş ve murakabe etmek üzere memur görevlendirir. Gerektiğinde (...)²⁴ 183 üncü maddede sayılan eşya ve levazımın bakanlıkça tespit edilecek laboratuvarlarda tetkikini sağlar.

(Ek fıkra: 22/8/1983-2890/1 md; Mülga : 27/5/2004-5179/37 md.)

Madde 182 – (Mülga : 27/5/2004-5179/37 md.)

Madde 183 – (Mülga: 28/3/2013-6455/89 md.)

Madde 184 – (Mülga : 27/5/2004-5179/37 md.)

Madde 185 – 183 üncü maddede zikredilen eşya ve levazımı bunların gerek evsaf ve terkibi ve gerekse nezafetsizliği dolayısıyla kullananların sıhhatını az veya çok ihlal edecek surette muhafaza veya sevketmek veya bu nevi eşya ve levazımı satmak üzere nezdinde bulundurmak, satılığa çıkarmak veya satmak ve yahut gıda maddelerine ait olduğu herkesçe malüm ve üzerinde buna dair alamet mevcut bulunan kaplar derununa muzır ve zehirli maddeler koyarak satılığa çıkarmak memnudur.²⁶

Madde 186 – Halkı aldatmak üzere gıda maddelerini ve 183 üncü maddenin ikinci fıkrasında mezkür eşyayı taklit veya taşış etmek veya mahlütlüğunu ve bunun nisbetini bildirmeyerek taklit veya mağşuş gıda maddelerini satmak üzere nezdinde bulundurmak, satılığa çıkarmak ve satmak memnudur.²⁶

Madde 187 – Gıda maddelerini yanlış unvan ve vasıflarla veya halkın aldanmasını mucip olabilecek alametlerle ticarete çıkarmak, satmak üzere nezdinde bulundurmak ve satmak memnudur.²⁶

Madde 188-193– (Mülga: 27/5/2004-5179/37 md.)

Madde 194 – Sokaklarda, pazar yerlerinde seyyar olarak gıda maddeleri ve 183 üncü maddede zikredilen eşya ve levazımı satanların sattıkları eşya dahi teftise tabi olup bunlardan lüzumuna göre nümune alınabilir.

Madde 195 – (Değişik: 27/5/2004-5179/32 md.)

Seyyar esnaf, alakadar memurların teftişlerini ve numune almalarını kolaylaştırılmaya ve kendilerine istedikleri izahatı vermeye mecburdurlar.

---

²⁶ Bu hükmün uygulanmasında ek 3 üncü maddeye bakınız.

Madde 196 – Teftiş yapan memurların vaki teftişlerine ait olmak üzere merbut oldukları makamlara tevdi eyliyecekleri raporlarla kanuna muhalif hallerin ihbarı müstesna olmak üzere teftişleri esnasında muttali oldukları malümatı ve bazı gıda maddelerinin ihmaz tarzlarına dair sanat esrarını ifşa eylemeleri memnudur.

Madde 197 – Bu kanunun mer'iyeti tarihinden itibaren beş sene zarfında her mahallin belediyesi o yerin ihtiyacına muvafik vüs'atte Dahiliye ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletlerince evsaf ve şeraiti ile beraber yapılacak bir nizamnamenin göstereceği tiplerden birisini kabul ederek bir mezbaha inşa ettirecek veya mevcut olanı bu esasa göre ıslah eleyecektir.

Madde 198 – (Mülga: 27/5/2004-5179/37 md.)

Madde 199 – (...)²⁷ bu kanunda zikredilen kullanılacak eşya ve levazımın ayrı ayrı hususi vasıflarını ve bunların ne gibi ahvalde bozulmuş, taklit veya taşmış edilmiş addedilebileceğini ve tahlil için alınacak nümune miktarını gösterir bir nizamname Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tanzim olunacaktır.

DOKUZUNCU BAP
Maden suları ve kaplıcalar

Madde 200 – Türkiye Cumhuriyeti arazisi dahilinde bulunan her nevi maden suları ile kaplıcaları işletmek için hususi hükümlerine tevfikan alınması lazımgelen müsaade ile beraber bu suların şifalı hassalarının Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti tarafından tasdik edilmiş olması lazımdır. Bu vekaletçe şifalı hassaları veya tesisatının fenne muvafık olduğu tasdik edilmeyen maden suları bu nam ve unvan ile ticarete çıkarılamayacağı gibi kaplıcalara da tedavi maksadiyle eşas kabul edilemez.

Madde 201 – İçmeğe mahsus maden suları ile yıkanmağa mahsus her nevi sıcak, soğuk kaplıcaların işletilmesinden evvel sahipleri veyahut bir şirket namına ise o şirketin idare meclisi reisi tarafından bir istida ile Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine müracaat edilir. Bu istidaya suyun işletilmesi için vekaleti aidesinden istihsal edilmiş olan ruhsatname sureti ve mütehassis bir mühendis tarafından yapılan menbaın nisif kutru asgari beş yüz metrelilik bir daire dahilindeki etraf ve civarının 1/200 mikyasında bir haritalı ile beraber suyun hikemi vasıflarını ve miktarını ve ne suretle bendedildiğini, mevcut veya mutasavver tesisatın şekil ve vasıflarını gösterir bir beyanname ve bir de tahlil raporu leffolunur. Vekaletçe lüzum görüldüğü takdirde mahsus memurlar vasıtaile sudan nümune alınıp

---

²⁷ 27/5/2004 tarihli ve 5179 sayılı Kanunun 37 nci maddesiyle bu fikrada yer alan, "Her gıda maddesi ile" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Devletmüessesatında suyun tahlili tekrar icra ettirilir. Bu husustaki masarif istida sahibine aittir. Hali hazırda mevcut ve işletilmekte olan maden suları ve kaplıcalar da bu mecburiyete tabidirler. Bunların sahip veya müstecirlere kanunun mer'iyeti tarihinden itibaren bir sene zarfında bu maddedede zikredilen vesikaları Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine tevdi ederler.

Madde 202 – Maden suları ve kaplıcalar sıhhi noktai nazardan Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin murakabesi altında olup bunlar her zaman teftişe tabidirler. Bu sanayi sahip veya müstecirleri bu hususta her türlü kolaylığı göstermeğe mecburdurlar.

Madde 203 – İçilmeğe mahsus olarak hususi kablar derununda ticarete çıkarılan maden suları derununa her nevi kimyevi maddeler veya suyun terkibine yabancı gazlar ilavesi memnudur. Maden suları derununda mevcut bazı gazların çoğaltılması için aynı cinsten sun'i gaz ilave etmek caiz isede bunun evvelce Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine ihbar edilmesi ve suyu havi kablar üzerine sun'i gaz ilave edildiğinin aşikar surette yazılması lazımdır.

Madde 204 – Şifalı hassaları kabul edilmiş olan maden suları ve kaplıcaların etrafında bir himaye mintakası tesisini sahip veya müstecirleri talep edebilirler. Bunun için bir istida ve esbabı mucibe ve laakal üç senedenberi tedavi maksadiyle gelen kimselerin adedini bildiren bir beyanname ile Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine müracaat olunur. İstida üzerine Sıhhat ve İctimai Muavenet ve İktisat Vekaletleri müşterek talebi tetkik ettikten başka mahallinde tefahhus ettirerek suyun umumun menfaatına yarayıp yaramadığını tesbit ve himaye mintakasının hududu tayin olunur. Bu himaye mintakası dahilinde her nevi yer altı toprak ameliyatı ve sondaj icrası memnudur.

Madde 205 – Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti tesisatın vüs'atine ve müracaat eden hastaların miktarına göre havası şifaiyeyi haiz içme ve kaplıca mahallerinde fenni hususattan da mes'ul olmak üzere Vekaletçe ihtisası tasdikli bir tabibin istihdamını sahip veya müstecir veya hıfzı idaresinden talep edebilir. Bu takdirde görülecek lüzum üzerine daimi veya tedavi mevsimine munhasır olmak üzere ihtiyaca göre bir veya bir kaç tabip tayini mecburidir.

Madde 206 – Ecnebi memleketlerinden gelecek maden suları için evvelemirde Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinden memlekete ithal için müsaade alınır. Vekaletçe ithaline müsaade edilmeyen maden sularının gümrüklerce geçirilmesine müsaade edilmez.

Madde 207 – Gerek dahilde imal ve gerekse hariçten ithal olunan bütün suni maden suları ile gazlı sular üzerinde, suni olduğuna dair alıcının görebileceği tarzda yazılmış bir

etiketin bulunması mecburidir. Bu nevi suni maden sularına malik olmadıkları şifalı hassalar atış ve isnat edilmek suretiyle her çeşit reklam icrası memnudur.

Madde 208 – Hududu dahilinde veya yakınında havası şifaiyesi ve umumun istifadesine yaradığı ait olduğu dairelerce kabul ve tasdik edilen bir veya mütaaddit madeni menbalar veya kaplıcalar bulunan şehir ve kasabaların talebi üzerine Sıhhat ve İctimai Muavenet ve Dahiliye ve İktisat Vekaletlerince yapılacak tetkikat neticesinde o şehir ve kasaba içme veya kaplıca mahalli olarak ilan olunur.

Madde 209 – (Mülga: 1/7/1948 - 5237/51 md. Bkz: TBMM. nin 4/5/1956 tarih ve 1964 sayılı Tefsir Kararı.)

Madde 210 – 209 uncu maddedeki resim, içme veya kaplıca mahalli olarak ilan edilen şehir ve kasabada mütemekkin olmayıp mevsiminde buralarda gelenlerden cibayet edilir. Harb malülleri ve mecruhları ve hükümetçe meccanen tedavisine lüzum görülen hastalar ve fakırlığı musaddak olanlar bu resimden muafırlar.

ONUNCU BAP

Mezarlıklar, ölülerin defni, mezardan çıkarılması ve nakli BİRİNCİ FASIL

Mezarlıklar ve ölülerin defni

Madde 211 – Mezarlık ittihaz olunan yerlerden başka yerlere ölü defni memnudur. Fevkalade hallerde ve sıhhi mahzur mevcut olmadığı takdirde Cumhurbaşkanı kararı ile muayyen ve malüm mezarlıklar haricinde ölü defnine müsaade edilir.²⁸

Madde 212 – Her şehir ve kasaba belediyesi şehir ve kasabanın haricinde ve meskenlerden kafi miktar uzakta olmak üzere şehir ve kasabanın nüfusuna ve senelik vefiyatı umumiyesine nisbetle lazım gelen bir veya müteaddit mezarlık mahalli tesisine mecburdur. Mezarlık olmak üzere intihap edilecek mahallerin toprağı, vasipleri ve civarındaki meskenler veya su menbaları için sıhhi bir mahzur bulunup bulunmadığı ve mesahai sathyesinin kifayeti sıhhiye memurlarınca tayin olunur. Bu mezarlıkların tanzim ve iyi bir halde muhafazası mahalli belediyelerine aittir. Mezarlıkların etrafi behemehal duvarlarla tahdit edilir.

Madde 213 – Köyler için tesis edilecek mezarlık mahalleri bu köylerin merbut olduğu kaza kaymakamlarınca Hükümet tabiplerinin mutalaası alınarak tayin olunur. Mütaaddit ve yekdiğerine mücavir köyler için bir mezarlık mahalli tesis olunabilir. Köy mezarlıklarının iyi halde muhafazaları ihtiyar heyetlerine aittir.

²⁸ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 214 – Fenni şartları ve vasıfları haiz olmayan ve sıhhi mahzurları görülen mevcut mezarlıklar hali üzerine terk olunarak yeni mezarlıklar ihdas ve tesis edilir.

Madde 215 – Bu kanunun tarifi dahilinde defin ruhsatiyesi alınmadıkça ve ibraz olunmadıkça hiç bir cenazenin defni caiz değildir. Ruhsatnameler mevtanın hüviyetini, adresini, bilindiği halde vefatın sebebin muhtevi olacak ve defnine ruhsat verildiği sarahatla kaydedilecektir.

Madde 216 – (Değişik birinci cümle: 20/8/2016-6745/1 md.) Defin ruhsatiyeleri belediye tabipleri, toplum sağlığı merkezi tabipleri ile aile hekimleri tarafından mevtanın muayenesinden sonra verilir ve bu ruhsatiyelerin yerleşim yeri bazında hangi tabipler tarafından verileceği Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafından belirlenir. Ölümüne sebep olan hastalık esnasında tedavi eden tabibin verdiği ruhsatname resmi tabipler tarafından tasdik edilmek şartıyla muteberdir.

Madde 217 – Hükümet veya belediye tabipleri icabı halinde esbabı vefatı tayne medar olmak üzere tabibi müdafinin raporunu talep edebilirler. Tabibi müdafiler talep vukuunda bu raporu vermeğe mecburdurlar.

Madde 218 – Bütün hastane ve sair sıhhi müesseselerde ölenlere ait defin ruhsatiyeleri o müessesenin müdür ve baştabibi tarafından verilir ve usulü dairesinde resmi tabipler tarafından tasdik edilir. Kendine ait hususi mezarlığı olan müesseselerdeki ölülerin ismi ve hüviyeti sebebi vefatiyle birlikte yirmidört saat zarfında belediye dairesine bildirilir.

Madde 219 – Tabip bulunmayan yerlerde ölülerin muayeneleri küçük sıhhat memurları veya bu iş için yetiştirilmiş veya tavzif edilmiş memurın tarafından icra ve ruhsatnameleri verilir. Bunların bulunmadığı yerlerde defin ruhsatiyesi ya jandarma karakol kumandanları veya köy muhtarları tarafından ita olunur. Her şehir, kasaba veya köyde ölü muayenesi yapacak ve defin ruhsatını verecek olanlar en büyük mülkiye memuru tarafından tayin ve ilan olunur.

Madde 220 – Her belediye ve belediye olmayan yerlerde defin ruhsatiyesi verenler nezdinde vefiyatın kayıt ve zaptına mahsus bir defter bulundurulacak ve bu deftere meyitin ismi, adresi, tarihi vefatı, malüm ise mevti intaç eden hastalık ve defin ruhsatiyesi verenin ismi kaydedilecektir. Bu malumat her ay nihayetinde toplanarak özür ayın on besine kadar en yakın Hükümet tabibi ve sıhhiye müdiriyetine bildirilir ve sıhhat daireleri tarafından da mahalli nüfus idarelerine ihbar olunur.

Madde 221 – Ölü muayene edenler veya defin ruhsatnamesi verenler vefat sebebinin kazaen veya bir sari hastalık neticesi olduğuna dair şüphe veya kanaat hasıl ettiler takdirde ait olduğu makamı haberdar etmeden defin ruhsatiyesi veremezler. Tabip olmayan yerlerde sari hastalık şüphesiyle vefat edenler içinden defin ruhsatiyesi verilip hadiseden akabinde makamı aidesine malumat verilir.

Madde 222 – Her şehr ve kasabada cenazelerin bulunduğu mahalden mezarlığa kadar ne suretle nakledilecekleri hakkında mahalli sîhiye memurlarının mutalaası alınmak şartıyla belediyelerce bir talimatname çıkarılır. Cenazelerin kolayca ve usulü dairesinde nakline nezaret ve bu bapta lazım gelen vasıtaların ihmâzına belediyeler mecburdurlar. Umumi nakil vesaitinin cenaze nakline veya cenaze nakline mahsus vasıtaların sair hususlara tahsis memnudur.

Madde 223 – Mezarlıklarda her mezara bir ölü defnolunur ve mezarlıkların mebni olduğu arazinin tabiatına nazaran tayin olunacak zaman mürur etmeden aynı mahalde ikinci bir ölünen definne ruhsat verilmez. Bu müddet beş seneden aşağı olmaz. Mezarlıkların vüs'ati müsait olan mahallerde münasip bir mahal ayrılarak isteyenlere aile mezarlığı olarak satılması caizdir.

Madde 224 – Ölülerin yakılması için fenni usulü dairesinde fırınlar yaptmak istiyen belediyeler evvel emirde bu hususta Sîhhât ve İctimai Muavenet Vekaletine müracaat ederek hazırlattıkları projeleri tasdik ettirip müsaade aldıktan sonra tesisata başlıyabilirler.

Madde 225 – Bir cesedi ihrak fırınlarında yaktırmak için aşağıda yazılı vesikaların vücutu lazımdır:

1 - Ölünün hastalığı esnasında tedavisiyle meşgul olmadığı malüm ve sabit olan resmi bir tabip tarafından verilmiş olup vefatın her hangi gayritabii bir sebepten mütevellit olmadığını bildiren bir rapor ve defin ruhsatiyesi.

2 - Cesedinin yakılmasını arzu ettiğini mübeyyin olup mevtaının hayatı iken yazdığı vesika veya bu hususta şifahen arzu izhar ettiğini iştenlerden laakal üç zatın tahriri şahdet ve tasdikleri.

3 - Müteveffanın ölümünü mucip olan sebebin herhangi cinai bir fiilden münbais olduğuna dair hiç bir şüphe mevcut olmadığını bildiren ve mahalli polis idaresi tarafından verilen vesika.

İşbu vesikalar ihraktan laakal yirmi dört saat evvel mahalli belediyesine ibraz olunarak alelösul vefat defteri mahsusuna işaret edildikten sonra ihrak müsaadesi verilir. Defnedilen ölülerin defninden sonra ihrak için kabirden çıkarılmalarına müsaade edilmez.

Madde 226 – İhrak neticesi cesetten hasıl olan bakaya hususi kablar derununda mezarlık dahilinde bir dairei mahsusada hıfzedilir.

İKİNCİ FASIL

Ölülerin çıkarılması ve nakli

Madde 227 – Cesetlerin tamamiyle tahallül ve tefessühünden evvel mezarlar açılarak ölülerin çıkarılması için behemehal mahalli belediyesinin müsaadesi alınmak lazımdır. Bu hususta sıhhat memurlarının mutalaası alınmalıdır. Adli otropsiler bu hükminden müstesnadır. Yalnız mahalli belediyesine keyfiyet bildirilir.

Madde 228 – Bir ölünen gerek defninden evvel ve gerek defninden sonra bir kasabadan diğerine nakli için vefat veya defin mahalli olan şehir veya kasaba belediyesinin vesikası istihsal olunur. Bu vesikanın alınması için ölü henüz defnedilmemiş ise defnine ruhsat verildiğini mübeyyin vesikanın ibrazı lazım gelir. Defnedilmiş ölüler için evvelce vefiyat hakkındaki defteri mahsusuna işaret edilmiş olan kayıtların bir sureti çıkarılır ve bundan başka da her iki halde vefatın sebebi nakli halinde sıhhi bir mahzur tevelli etmeyeceğine dair tabibin tasdiki iktiza eder.

Madde 229 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Kolera, veba, çiçek, şarbon, cüzam ve ruam hastalıklarından vefat edenlerin nakli memnu olduğu gibi kolera, veba, çiçek veya lekeli humma hastalıklarından vefat etmiş olanların bir sene geçmedikçe mezardan çıkarılarak başka bir mahalle nakilleri de memnudur.

Madde 230 – Bir şehir ve kasabadan diğerine nakledilecek ölülerin Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince tertip edilerek belediyelere tebliğ olunacak talimatnamede mündemiş fenni usuller dahilinde tabutlanması lazımdır. Bu tarzda tabutlanmayan ölülerin nakline mümanaat edilir.

Madde 231 – Şimendiferlerle nakledilecek ölüler 228inci maddede gösterildiği surette müsaade alındıktan ve ölünen tabutlanmasıın usulü fenniyesi veçhile yapıldığı tevsik olunduktan sonra şimendifer idaresine teslim ve ancak seyri seri ile naklolunur. Hava tarikiyle sevkedilecek ölüler için aynı surette muamele olunur.

Madde 232 – Uzun müddet devam edecek nakiller için veya sıcak mevsimlerde, sıhhat memurlar tarafından talep edildiği takdirde, ölülerin tahnit edilmesi mecburidir.

Madde 233 – Deniz tarikiyle yapılacak ölü nakliyatı için evvelce ait olduğu makamdan istihsal edilen vesikalar ölünen gemiye tahmilinden evvel bulunduğu limandaki

Hudutlar ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü'nün memuruna veya hukuklular ve sahiller sıhhat işlerine nezaret edenlere tasdik ettirilmelidir. Başka suretle ölülerin gemilere yükletilmesi memnudur.

Madde 234 – (Değişik: 15/6/1942 - 4255/1 md.)

Ecnebi memleketlerden getirilen ölülerin nakline müsaade edildiğini ve naklinde sıhhı mahzur bulunmadığını tevsik için mahalli idareden verilmiş ölü nakil vesikası ibraz edilmesi mecburidir.

ON BİRİNCİ BAP
Şehir ve kasabalar hıfzıssıhhası
BİRİNCİ FASIL
İçilecek ve kullanılacak sular

Madde 235 – Hususi kanuna tevfikan belediyelerce idare edilen sularla işletilmesi şirketlere bırakılan suların sıhhı hususları Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin murakabesine tabidir.

Madde 236 – İçilmek ve kullanılmak için getirilecek suların fennen içilmesine müsaada edilecek evsafta olması şarttır. Olmadığı takdirde bunların fennen icap ettiği surette temizlenmesine ve evsafının ıslahına belediyeler mecburdurlar.

Madde 237 – Şehir ve kasabalarda tevzi edilmek üzere celbedilen su menbalarının etrafında behemehal bir himaye mintakası tesis edilmelidir. Bu mintakaların hukukları sıhhat memurları huzuriyle ihtisas erbabı tarafından menbaın gıda havzası üzerinde tayin edilir.

Madde 238 – Himaye mintakası olmak üzere menbalar etrafında tayin ve tahdit edilen arazi belediye mintakası haricinde de olsa belediye tarafından Belediye İstımlak Kanunu tevfikan istımlaki mecburi olup bu arazinin mesken yapılmak, ekilmek ve sair her hangi hususlar için istimali memnudur.

Madde 239 – Suları içilmeğe ve ev işlerinde kullanılmağa mahsus hususi ve umumi kuyuların ve sarnıcıların televvüs eyledikleri veya televvüse maruz bulundukları takdirde bunların ıslahını takibe belediyeler mecburdurlar. Sahipleri tarafından ıslah ve televvüs tehlikesi bertaraf edilmeyen kuyular masarifi sahibinden Devlet emvali gibi tahsil edilmek üzere belediye tarafından ıslah edilir.

Madde 240 – Umuma satılan menba suları mahalli belediyesinin sıhhı murakebesi altında bulunur. Bunlara ve bütün içme suları nakliyatına ait kapların vasıfları ve bu kablara

doldurma ve sevkleri tarzı belediyelerce tayin olunur. Menbaların sahipleri veya müstecirleri menbaların ve su nakledenler suların televvüsten vikayesi için gösterilecek tedbirleri tatbika mecburdur.

Madde 241 – Sularının içilmesi fennen ve sıhhat için tehlikeli olan menba, kuyu, çeşme ve saire gibi mahallere belediyece o suyun mazarratlı olduğunu gösteren ve harici tesirler ile yazıları bozulmayan levhalar asılır.

Madde 242 – Dere, nehir ve çayların ve çeşmelerin televvüsünü mucip tesisat yapılmasına veya eşhas tarafından bu tarzda telvisat ikaına mümanaat olunur. Fabrika sularının fenni mahzurları tahakkuk eden yerlerde mazarratı izale edilmeden nehir ve derelere dökülmesi memnudur.

Madde 243 – Buz fabrikaları ve imalathaneleri sıhhi murakabe altında bulunur. Buz imal edilecek sular behemehal 236 ncı maddede zikredilen içme suları evsafını haiz olmalıdır.

İKİNCİ FASIL

Mecralar ve müzahrefat imhası

Madde 244 – Mahsus kanununa tevfikan belediyelerce inşa ettirilmiş ve ettirilecek lağım ve cirkef mecralarının fenni mahzuru olmadığı kabul ve tasdik edilmedikçe dere, çay, nehirlere akitilması memnudur. Fenni usul dairesinde mecralar muhteviyatının imhası için kullanılacak sahaların meskenlerden uzak olması ve bunların istimlak edilerek başka suretle istimal edilmemesi lazımdır.

Madde 245 – Mecra inşası mümkün olmayan yerlerde yapılacak çukurların fenni vasıf ve şartları Sıhhat ve İctimai Muavenet vekaletince tayin olunur. Bu çukurların muayyen fasılalarla temizlenmesi için belediyelerce müناسip ve sıhhi mahzurlardan salim tahliye ve nakil vasıtaları tedarik olunup ücret mukabilinde halka tahsis edilir. Çukurlar muhteviyatının dökülmesi için madde 244 de yazılı olduğu tarzda bir saha tahsis edilmelidir. Beşeri mevaddi gaitanın her nevi sebze ve saire zeriyatında gübre olarak istimali memnudur.

Madde 246 – Yirmi binden fazla nüfusu olan şehrlerde umumi caddelerde veya belediyelerce tayin edilecek mintakalar içinde hayvan ahırı bulundurulması memnudur.

Madde 247 – Şehirler ve kasabalar belediye hudutları dahilinde görülen hayvan leslerinin ortadan kaldırılması ve mazarratlarının izalesi belediyeye aittir. Köyler ve köyler civarındaki köy ihtiyar heyetlerince gömülürlür.

Madde 248 – Belediyesi olan her şehir ve kasabada sokakların yikanmak ve süpürülerek suretiyle temiz tutulması mecburidir. Toplanan süprüntüler bunların etrafa yayılmasına ve dökülmesine mani olacak vasıtalarla nakledilerek şehir ve kasabanın vaziyetine göre en müناسip olarak kabul edilen şekilde imha veya ihrak edilir. Nüfusu elli binden fazla olan şehirlerde bu süprüntüden istifade edilmek üzere lazımgelen tesisat yapılır. Sokaklarda veya evler içinde süprüntü birikip kalmaması için belediyelerce tedabir ittihaz olunur.

Madde 249 – Belediyelerce şehir ve kasaba dahilinde telvisata meydan vermemek üzere müناسip mahallerde fenne muvafık şekilde aptes yerleri tesis ve mevcutları ıslah olunur. Belediye teşkilatı olmayan yerlerde bu mecburiyet köy ihtiyar heyetlerine aittir. Cadde ve sokaklarda ve meskenler kurbünde ve belediyelerce tayin edilecek hudutlar dahilinde açıktan defihacet etmek kati surette menedilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL **Meskenler**

Madde 250 – Mahalli belediyelerin ruhsatı olmaksızın her nevi mesken ve umuma mahsus binalar inşası memnudur. Müsaadenin istihsali için binanın projesi belediyeye tevdil edilir. Bunlardan umuma mahsus binalara ait bulunanlar hakkında sıhhiye heyetinin mutalaası alındıktan ve meskenlere ait olanların Sıhhat Vekaleti tarafından tesbit edilecek, sıhhi şartlara muvafık bulunduğu ve her nevi binanınki mevzu nizamlara da uygun olduğu anlaşıldıktan sonra proje sahibine iade ve inşaata müsaade olunur. Bina sahipleri projelerin tevdiiinden itibaren nihayet yirmi gün zarfında bir cevap almadıkları takdirde inşaata başlamakta muhtardırlar.

Madde 251 – Müsaade talep edilmeden veya teklif olunan sıhhi şartlar nazarı dikkate alınmadan inşaat yapıldığı takdirde bu inşaatınitmamına veitmam edilmiş ise sıhhi şartları veya müsaade muamelesini ikmal etmedikçe iskanına ve istimaline mümınaat olunur.

Madde 252 – Yeni inşa edilerek sahibi oturacak veya kiraya verilecek binaların ilk defa iskanından evvel içinde oturacaklar için sıhhi ve fenni mahzurları olmadığı belediyelerce tasdik edilmeden iskan ve icari memnudur. Bu tasdik için binanın, aralarında bir sıhhat memuru da bulunduğu bir heyet tarafından tetkiki ve rapor verilmesi lazımdır.

Madde 253 – Nüfusu elli binden fazla olan şehirlerde belediyeler ikametgahlarının sıhhi şartlarını daima nazarı teftişte bulundurmak üzere bir meskenler idaresi tesisine mecburdurlar. Bu idareler azami iki odayı havi evlerle daha büyük olmakla beraber kiraya verilen evleri,

bekar ikametgahlarını ve pansiyonları ve ameleye tahsis edilen veya odaları, bodrum ve tavan aralarında bulunan ve icara verilen ikametgahları teftiş ve murakabe ederler.

Madde 254 – İnşaati itmam edilmiş olsun veya olmasın içinde oturanların veya komşularının sıhhatine veya hayatına ehemmiyetli zarar vereceği anlaşılan meskenlerin ıslahına sahipleri mecburdurlar. Bunun için meskenler idaresi olan yerlerde bu idarelerin mevcut bulunmayan mahallerde belediyenin sıhhat ve fen memurlarının verecekleri esbabı mucibeli raporlar belediye reislerince vilayetlerde valiye ve kazalarda kaymakamlara tevdi edilir. Vali ve kaymakamlar esbabı mucibeli raporları mahalli hıfzıssıhha meclislerine tevdi ile karar talep eyler.

Madde 255 – Hıfzıssıhha meclislerince verilen karar belediyelerce zikredilen esbabı mucibeyi kabul ve tasvip eder veya ret eyler mahiyette olsa da her iki halde bu kararlar Vilayet İdare Heyetlerinin temyizden tasdikiyle muteber olur.

Madde 256 – Sıhhi mahzurları görülen binaların sahipleri belediyelerin esbabı mucibeli raporlarını görmeğe salahiyettar oldukları gibi hıfzıssıhha meclisleri huzurunda beyanı mutalaa etmeye veya vekilleri vasıtasiyle fikirlerini söylemeye mezundurlar. Bu husustaki müzakerattan, laakal 15 gün evvel binaların sahipleri keyfiyetten tahriren haberdar edilmelidir.

Madde 257 – Mahzurları görülen binaların hıfzıssıhha meclisleri kararı ve Vilayet İdare Heyetlerinin tasvibiyle takarrür eden tadilat, ıslahat veya tamirat icra edilmeden tamamen veya kısmen mesken olarak istimali memnudur. Etrafında bulunanların hayat ve sıhhati için tehlike iras eden binalar hakkında da aynı suretle muamele icra edilir ve bu tehlikenin vukuu yakın olduğu takdirde belediyelerce tehlikenin süratle izalesi temin ve masarifi Devlet emvali gibi sahibinden tahsil olunur.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Hanlar, oteller ve umumi mahaller

Madde 258 – Bütün oteller, hanlar ve misafirhanelerin sıhhi şartları mecburi ve asgari olarak iktiva etmeleri lazım gelen müştemilatı belediyelerce, belediye hudutları haricindeki yerlerde vilayet veya kaza sıhhat memurlarınca tayin ve murakabe edilir.

Madde 259 – Sıhhi şartları haiz olmayan ve hastalıkların intikaline vasıta olduğu görülen, otel, han ve sair misafirhaneler her türlü mahzurdan salim bir surette ıslahı sabit oluncaya kadar kapatılır.

Madde 260 – Otelcilik, hancılık edecek veya her hangi suretle olursa olsun ücretle misafir kabul edecek olanlar hususi müsaadeyi haiz olmalıdır. Bu müsaadeler belediye hudutları dahilinde belediyelerce, bu hudutlar haricinde valiler veya kaymakamlarca ita edilir. Müsaade verilmeden evvel bu mahallerin sıhhi mahzurlardan arı ve lazım gelen şartları haiz olduğu sıhhat memurlarınca da tesbit olunur.

Madde 261 – Bütün eğlence mahalleri, tiyatro, sinema, bar ve gazino ve kahve ve emsali yerler ve halkın bir arada toplanmasına mahsus sair umumi mahaller ve hamamlarda halkın sıhhatini vikaye ve selametini temin için riayeti lazım gelen tedbirler mahalli belediyelerce neşrü ilan olunur. Bu tedbirlere kısmen veya tamamen riayet edilmeyen mahallerde her türlü içtimalar menedilir.

BEŞİNCİ FASIL

Yeni tesis olunacak veya tevsi edilecek şehir ve kasabalar

Madde 262 – Nüfusu yirmi bin veya daha ziyade olan şehir ve kasabalar belediyeleri bu kanunun mer'iyeti tarihinden itibaren üç sene zarfında şehir veya kasabanın tevsi ve ıslahı için bir müstakbel şekil projesi tanzim etmeye mecburdur.

Bu proje yeniden yapılacak veya ıslah edilecek sokakların istikamet ve genişliğini, meydanların, umumi mahallerin, bahçelerin ve abidelerin yerlerini ve vaziyetlerini gösteren bir haritayı ve yapılacak tesisatin senelere taksim edilmiş olmak üzere belediye meclisinde tasdik edilmiş bir programı ihtiva etmelidir.

Madde 263 – Nüfusu yirmi binden az ve beş binden fazla olan şehir ve kasabalar belediyeleri de nüfusları her iki nüfus tahriri devresi arasında % 15 miktarında bir çoğalma gösterdikleri takdirde bu tarzda bir proje ihzarına mecbur oldukları gibi nüfusu her neye baliğ olursa olsun 228inci maddede yazılı olduğu veçhile içme veya kaplıca mahalli olarak kabul edilen şehir ve kasabalarda bu projeyi tanzim ettirirler.

Madde 264 – (Mülga: 15/5/1959 - 7269/51 md.)

Madde 265 – Belediyelerce tanzim ettirilecek olan bu plan ve projeler icabında tetkik edilmek üzere Dahiliye ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletlerince talep edilebilir. Bu takdirde bu vekaletlerce teklif edilecek tadilatın kabulü mecburidir.

Madde 266 – Her şehir ve kasaba belediyesi bu kanunun mer'iyeti tarihinden itibaren bir sene zarfında o şehir veya kasabanın ihtiyaçlarına göre bu kanunun gösterdiği sıhhi hususlara ait bir zabıta talimatnamesi tertip eder. Bu nizamname, meskenlerin ihtiyacı etmeleri lazım gelen asgari müştemilatı, umumi ve müşterek ikametgahlardaki ikamet şeraitini, gıda

maddeleri satılan veya sair temizliğe mütaallik işlerle istigal edilen mahallerin, han, otel, misafirhane, eğlence mahalleriyle bütün umumi yerlerin sıhhi şartlarını ve umumiyetle şehrın sıhhat ve temizliğine taallük eden hususlara ait riayetleri lazımgelen kaideleri ihtiva eder.

Madde 267 – Belediyelerin mensup oldukları vilayetler vasıtasıyla gönderecekleri sıhhi zabıta talimatnameleri Dahiliye ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tetkik ve tasvip edilmeden mer'iyete konulamaz.

Bu talimatnamede yapılacak esasa mütaallik tadiller aynı şartlara tabidir.

ON İKİNCİ BAP **Gayrishop müesseseler**

Madde 268 – Civarında ikamet eden halkın sıhhat ve istirahatını ihlal eden müesseseler ve atelyeler bu kanunun neşrinden itibaren, resmi müsaade istihsal edilmeksızın açıklamaz.

Madde 269 – 268inci maddede zikredilen müesseseler ve atelyeler üç sınıfa tefrik olunur:

Birinci sınıf - Hususi meskenlerden behemehal uzak bulundurulmaları icap edenler.

İkinci sınıf - Hususi meskenlerden behemehal uzaklaştırılması icap etmemekle beraber müsaade verilmezden evvel civarında ikamet edenlerin sıhhat ve istirahatları üzerine gerek tesisatları ve gerekse vaziyetleri itibariyle bir mazarrat yapmayacağına kanaat husulu için tetkikat yapılması iktiza eden müesseseler.

Üçüncü sınıf - Meskenlerin yanında kalabilmekle beraber yalnız sıhhi nezarete tabi tutulması icap eden müesseselerdir.

Madde 270 – Bu kanuna müteferri olmak üzere bu üç sınıf müessesesi ve atelyelerin bir listesi Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince İktisat Vekaletinin de mutalaası alınmak şartıyla tanzim olunur. Bu listede münderiç olmayan müessesesi ve atelyelerin hangi sınıftan addedileceği badehu yine aynı suretle tayin edilir.

Madde 271 – Birinci sınıf müesseselerin tesisi için ancak Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince müsaade olunur ve İktisat Vekaletine malumat verilir. Bu hususta müsaade almak üzere müessesesinin bulunduğu mahalle en büyük mülkiye memuruna bir istida ile müracaat edilir. Bu istida müessesesinin nevi ne ile istigal edeceğini ve sair tafsilat kaydedilmelidir. Bu müracaat evrakı mahalli sıhhatmemurlarının raporıyla Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine gönderilir. Vekaletçe icabında yaptırılacak tetkikat ve tahkikattan sonra resmi müsaade verilir.

Madde 272 – İkinci ve üçüncü sınıf müesseselerin tesisi için mahalli sıhhat memurlarının muvafik raporları üzerine mahalli en büyük mülkiye memurunca resmi müsaade verilir ve Sıhhat ve İktisat Vekaletlerine bildirilir.

Madde 273 – Birinci sınıf müesseseler ve atelyeler civarında ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tasdik edilecek mesafe dahilinde meskenler veya insanların ikametine mahsus sair mahallerin bulunması memnudur.

Madde 274 – Bu kanunun neşri tarihinde mevcut olup civarında mukim halkın sıhhat ve istirahatlerini ihlal eylediği mahalli sıhhat memurlarının raporu ve Vilayet İdare Heyetine tasvibi ile tebeyyün eden birinci sınıfa dahil müesseselerin İktisat ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletleri karariyle nakli ve sahibinin mümanaatı halinde seddi caizdir.

Madde 275 – Birinci sınıfa dahil bulunan müessese ve atelyelerden işbu kanundan evvel tesis edilmiş olanlar başka bir mahalle nakletikleri veya faaliyetlerini altı ay müddetle tatil eyledikleri takdirde yeniden tesis edilecek müessese mahiyetinde telakki edilerek müsaade istihsali lazım gelir.

ON ÜÇÜNCÜ BAP **Sıhhi istatistik ve coğrafya ve propaganda**

Madde 276 – Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine ait istatistik hizmetleri aşağıda gösterilmiştir:

- 1 - Doğum, evlenme, ölüm ve ölüm sebepleri.
- 2 - Kara, deniz, hava tarikleri üzerinde yapılan sıhhi tedbirler.
- 3 - Hastane, dispanser, sanatoryumlardaki ve sair tedavi müesseselerindeki hastalar ve zaifler halinekahette bulunanlar.
- 4 - Sarı ve istilai hastalıklar.
- 5 - Meslek hastaları.
- 6 - Memleketin sıhhi coğrafyasına ait malumat.
- 7 - Sıhhi ve içtimai hizmetlere taallük edip Yüksek Sıhhat Şurası tarafından tayin edilecek sair mesail.

Madde 277 – Devlete ait hava rasat müesseseleri Sıhhat Vekaletinin tıbbi ve sıhhi istatistik ve coğrafya tanzimi için icap eden her nevi malumatı itaya mecburdurlar.

Madde 278 – Devlet umumi istatistik dairesi her ay nihayetinde 276 ncı maddede zikredilen hususlara mütaallik olup ittila hasıl eylediği ihsai malumatı Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine verir.

Madde 279 – Bilümum hususi hastaneler, sanatoryumlar, dispanserler müdürleri Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince talep edilecek istatistikleri muayyen mühletler dahilinde vermeğe mecburdurlar.

Madde 280 – Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti sari ve salgın hastalıklardan korunma, çocuk büyütme ve sıhhi şartlar dairesinde yaşama gibi sıhhi meseleler hakkında halkı tenvir için kitap, levha, risale neşreder, sıhhi propaganda müessesesini yapar ve konferanslar verdirir ve her nevi sinema filimleri gösterir. Bu gibi hizmetler meccanidir. İcabi takdirinde lazımlı gelen vasıtaları haiz seyyar sıhhi propoganda kolları teşkil olunur.

(Ek: 22/9/1983 - 2890/2 md.) Ana sütü ile beslenmenin önem ve üstünlüğünün öğretilmesi, yaygınlaştırılması, süt çocukları ve küçük çocukları besleme yönteminin öğretilmesi konularındaki eğitim ve öğretim; halk eğitimi ve beslenme konularında uygulamalı eğitim yapan gerçek ve tüzelkişilerle birlikte, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından sağlanır. Bu eğitim, ana sütü ile beslenmenin yaygınlaştırılmasını önleyici veya çocuk besinlerini reklam edici nitelikte olamaz.

Madde 281 – Bütün mekteplerde en son ilmi müktesebata tevfikan hıfzıssıhha dersi tedrisatı mecburidir. Bu dersler mütehassis zat tarafından tedris ve programları Maarif Vekaletiyle Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti tarafından müsteriken tesbit olunur.

ON DÖRDÜNCÜ BAP **Ceza hükümleri**

Madde 282 – (Değişik: 23/1/2008-5728/48 md.)

Bu Kanunda yazılı olan yasaklara aykırı hareket edenler veya zorunluluklara uymayanlara, fiilleri ayrıca suç oluşturmadığı takdirde, ikiyüzelli Türk Lirasından bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Madde 283 – (Değişik: 23/1/2008-5728/49 md.)

Bu Kanunda yazılı belediye vazifelerine taallük edip 266 ncı maddede gösterilen sıhhi zabıta nizamnamesinde mezkur memnuiyetlere muhalif hareket edenlerle mecburiyetlere riayet etmeyenler, 15/5/1930 tarihli ve 1608 sayılı Kanunla değişik 16/4/1924 tarihli ve 486 sayılı Kanun mucibince cezalandırılır.

Madde 284 – 66 ve 67 inci maddelerde zikredildiği üzere sari hastalıklar hakkında tetkikatta bulunmağa salahiyettar memurlara muhalefet eden kimseler Türk Ceza Kanununun 195 inci maddesi mucibince cezalandırılır.²⁹

Madde 285 – (Değişik: 23/1/2008-5728/51 md.)

78 inci maddede yazılı memnuiyete rağmen laboratuvarlarında kolera ve veba ve ruam kültürleri bulunduranlar elli günden az olmamak üzere adlı para cezası ile cezalandırılır.

Madde 286 – Tathir ve tephir edilmeden satılığa çıkarılan 85 inci maddede yazılı eşyaya vaziyed ve tathiratı icra ve bu hizmetten mütevellit bütün masarif sahibinden tahsil olunduktan sonra iade olunur.

Madde 287 – (Değişik: 23/1/2008-5728/52 md.)

101 inci maddede zikredilen tedbirlere muhalefet edenler veya tedaviye icabet etmeyenler, Kabahatler Kanununun 32 nci maddesine göre cezalandırılır.

Madde 288 – (Değişik: 23/1/2008-5728/53 md.)

103 üncü maddedeki mecburiyete riayet etmeyenlere, yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 289 – (Değişik: 23/1/2008-5728/54 md.)

109 uncu maddedeki mecburiyete riayet etmeyen tabiplere yüzelli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 290 – (Değişik: 23/1/2008-5728/55 md.)

110 uncu maddede yazılı yasaklara aykırı hareket edenler, Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre cezalandırılır.

Madde 291 – (Değişik: 23/1/2008-5728/56 md.)

112 nci maddede gösterilen tedbirlere riayet etmeyen ve tedaviye icabet eylemeyenler, Kabahatler Kanununun 32 nci maddesine göre cezalandırılır.

Madde 292 – (Değişik: 23/1/2008-5728/57 md.)

137 nci maddede gösterilen mecburiyete riayet etmeyen gemi süvarilerine ikiyüzelli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

---

²⁹ 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 50 nci maddesiyle; bu maddede yer alan “Ceza Kanununun 263 üncü” ibaresi “Türk Ceza Kanununun 195 inci” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 293 – 138 inci maddededeki şeraite muvafik olmayan gemilerin kaptanları, Gemi Sağlık Resmi Kanununda yer alan para cezalarının on katı idarî para cezasıyla cezalandırılır.³⁰

Madde 294 – (Değişik: 23/1/2008-5728/58 md.)

Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletiyle İktisat Vekaleti tarafından 141 inci maddedede gösterildiği veçhile müstereken tespit edilen yönetmelikte mündemiç levazım ve saireyi bulundurmayan ve yolcuların selamet ve emniyetini temin eyleyecek tedbirlere riayet etmeyen gemi sahip veya süvarilerine dörtyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir ve bu levazım ikmal edilinceye kadar gemilerin seyrüseferlerine mümamaat olunur.³¹

Bu Kanunda yazılı olan idarî para cezaları mahallî mülkî amir tarafından verilir.

Madde 295 – (Değişik: 23/1/2008-5728/59 md.)

179 uncu maddedede zikredilen nizamname ile Sıhhat ve İctimai Muavenet ve İktisat Vekaletlerince müstereken tespit edilen tedbirlere riayet etmeyen iş sahiplerine beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu yüzden şahsî veya umumi zarar hasil olduğu takdirde ahkamı umumiye mucibince takibatı kanuniye ifa edilir.

Madde 296 – (Değişik: 23/1/2008-5728/60 md.)

185 inci maddededeki memnuiyet hilafına hareket edenler altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 297 – (Değişik: 23/1/2008-5728/61 md.)

186 ve 187 nci maddelerdeki fiilleri işleyenler, üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 298 – (Değişik: 23/1/2008-5728/62 md.)

205 inci maddededeki mecburiyete riayet edilmeyen mahaller, gerekli yükümlülükler yerine getirilinceye kadar mahallî mülkî amir tarafından faaliyetten men edilir.

Madde 299 – (Değişik: 23/1/2008-5728/63 md.)

215 inci maddedede zikredilen defin ruhsatiyesi olmadan cenaze defneden mezar bekçileri veya ölü sahipleri Kabahatler Kanununun 32 nci maddesine göre cezalandırılır.

Madde 300 – 227 inci maddedede zikredilen istisna haricinde lazım gelen müsaadeyi almadan herhangi suretle olursa olsun mezarları açanlar altı aydan bir seneye kadar hapsedilir.

³⁰ 24/4/2003 tarihli ve 4854 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, 293 tıncı maddedede yer alan "500 numaralı Rüsumu Sıhhiye Kanununda mündemiç cezayı nakdilerin on misli alınmak suretiyle" ibaresi, "Gemi Sağlık Resmi Kanununda yer alan para cezalarının on katı idarî para cezasıyla olarak 6/5/2003 tarihinden geçerli olmak üzere değiştirilmiştir.

³¹ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesiyle, bu fikrada yer alan "nizamnamede" ibaresi "yönetmelikte" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 301 – (Değişik: 23/1/2008-5728/64 md.)

Müsaadesiz olarak bir şehir ve kasabadan diğerine ölü nakledenler Kabahatler Kanununun 32 nci maddesine göre cezalandırılır.

Madde 302 – (Değişik: 23/1/2008-5728/65 md.)

Belediyelerce 252 nci maddeye tevfikan sıhhi mahzuru olmadığı tasdik edilmeden sahip oldukları binaları iskan ettirenler veya icara verenlere yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

**ON BEŞİNCİ BAP
Umumi hükümler**

Madde 303 – Bu kanunda zikredilen sıhhat memurları; Devlet, belediye ve idarei hususiye işlerinde kullanılan tabipler ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletinin lüzum göreceği ve mezuniyet vereceği hususlarda tabiplerin maiyetinde bulunan küçük sıhhat memurlarıdır.³²

Madde 304 – Bu kanunda zikredilen nizamname, talimatname ve saire kanunun mer'iyeti tarihinden itibaren bir sene zarfında tertip ve ikmal olunur. Elyevm mevcut ve aynı işlere müteallik nizamname ve talimatnamenin hükümleri bu kanun hükümlerine tearuz etmedikçe yenileri neşredilinceye kadar muteberdir.

Madde 305 – İşbu kanunda yazılı resmi vazifeleri ve muameleleri yapacak olan Hükümet ve belediye hekimleri ile küçük sıhhiye memurları veya bunların makamına kaim olacak sair memurlar bu muamelelerden dolayı hiç bir sebep ile alakadarlardan ücret alamazlar.

Madde 306 – Bu kanunun mer'iyeti tarihinden itibaren 28 Haziran 1300 tarihli ceraiyi sıhhiye kanunu ve 1316 tarihli mamulatı dahiliyeden olan sade yağlarının muhafazai safiyetine dair nizamname ve 1323 tarihli aşı nizamnamesi ve 31 Mart 1336 tarihli emrazi sariye ve istilaiye nizamnamesi ve 25 Ağustos 1330 tarihli tifo aşısının lüzum görülecek mahallerde tatbikinin mecburi olduğuna dair kararname ve 1 Haziran 1331 tarihli Kastamonu vilayeti ve Bolu sancağı frengi mücadele teşkilatı sıhhiyesi hakkındaki nizamname ve 30 Eylül 1331 tarihli kolera aşısının lüzum görülecek mahallerde tatbikı mecburi olduğuna dair olan irade ve 4 Nisan 1333 tarihli sakarının gümrüklerden imrarı hakkındaki kanun ve 5 Şubat 1337 tarihli ve 90 numaralı frenginin men ve tahdidi sirayeti hakkındaki kanun ve 26 Şubat

---

³² Bu hükmün uygulanmasında ek 1inci maddeye bakınız.

1927 tarihli emrazi sariye ve istilaiye nizamnamesine ilave edilen ahkamındaki kanun hükümleri mülgadir.

Madde 307 – Şubat 1331 tarihli Sıhhiye Nezareti teşkilatına ait kanunla teşkil edilmiş olan Meclisi Alii Sıhhi mülgadir. Muhtelif kanunlarla bu meclise verilmiş olan vazifeler Yüksek Sıhhat Şurası tarafından ifa kılınır.

Ek Madde 1 – (Ek: 14/11/1972 - 1627/2 md.)

Bu kanunda yazılı suçları işleyenler hakkında 303 üncü maddede yazılı kimseler tarafından düzenlenen tutanaklar aksi sabit oluncaya kadar muteberdir.

Ek Madde 2 – (Ek: 14/11/1972 - 1627/2 md.)

Bu Kanunun 69 uncu maddesi gereğince alınmış olan tedbirlerden çevre sağlığı ile ilgili olanlara uyulmaması halinde 303 üncü maddede yazılı yetkililere 10 liradan 30 liraya kadar para cezası alınır.

Bu cezaya tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde o yer sulu ceza hakimliğine itirazda bulunulabilir. Süresinde itiraz olunmaz veya itiraz reddedilirse bu para cezaları yetkili memurlarca derhal tahsil olunur.

Bu tahsilat Muhasebe Ummiyeye Kanunu hükümlerine göre sağlık ocakları veya Hükümet tabipliklerinde görevlendirilecek muhasip mutemetleri vasıtasıyla ve mutemet makbuздarı karşılığında yapılır.

Tahsilat derhal yapılmadığı takdirde tebliğ tarihinden itibaren üç gün içinde ilgili yerlere ödeyenler hakkında ayrıca takibat yapılmaz. Bu süre içinde ödenmeyecek cezalar iki kat olarak 15 gün içerisinde tahsil olunur.

Bu süre içinde de ödenmeyecek cezalar üç kat olarak Amme Alacaklarının Tahsil Usulüındaki 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre sağlık ocakları veya Hükümet tabipliklerince tahsil olunur.

Ek Madde 3 – (Ek: 22/9/1983 - 2890/4 md.)³³

Bu Kanunun 185, 186, 187 (...)³³inci maddelerinde sayılan yasaklara aykırı fiilleri sebebiyle mahküm edilenler hakkında da Türk Ceza Kanununun 402 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanır.

Bu Kanun kapsamına giren ve umumun sıhhatine (...)³³ ilişkin davalara, mahkemelerce, 3005 sayılı Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanununun 1 inci maddesindeki yer ve 4 üncü maddesindeki zaman kaydına bakılmaksızın suçüstü hükümlerine göre bakılır ve hükümler kesinleşikten sonra bunların birer sureti Cumhuriyet savcılıklarınca doğrudan doğruya Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderilir.

---

³³ 27/5/2004 tarihli ve 5179 sayılı Kanunun 37 nci maddesiyle bu maddenin birinci fıkrasında yer alan “ve 188” ibaresi ile son fıkrada yer alan “yenecek ve içilecek şeylere “ ibaresi, madde metninden çıkarılmıştır.

Geçici Madde 1- (Ek:11/10/2011-KHK-663/58 md.)

127 nci maddede belirtilen yönetmelik, bu maddenin yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde yürürlüğe konulur ve anılan yönetmelik yürürlüğe girinceye kadar ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanmasına devam edilir.

Madde 308 – Bu kanun neşri tarihinden itibaren altı ay sonra mer'idir.

Madde 309 – Bu kanun hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

1593 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER**1. 17/1/1949 tarihli ve 5305 sayılı Kanunun Geçici Maddesi:**

Geçici Madde – Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle halen görevli bulunan üyelerin üyelikleri düşer. Bunlar 11 inci maddedeki hükümlere göre yeniden seçilebilirler.

**1593 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN
YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE**

Değiştiren Kanunun/ KHK'nın Numarası	1593 Sayılı Kanunun Değişen veya İptal Edilen Maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
1961	–	19/5/1932
2410	–	19/4/1934
3987	–	31/3/1941
4255	–	20/6/1942
5237	1, 4, 5 ve 9 uncu maddeleri ile 51inci maddesinin bu maddelerle ilgili hükümleri Diğer maddeleri	1/1/1949 1/8/1948
5305	–	21/1/1949
5882	–	22/2/1953
7269	–	25/5/1959
557	1 ve 2inci maddeleri Diğer Maddeleri	10/4/1965 10/7/1965
1627	–	23/11/1972
2890	–	24/9/1983
KHK/560	–	28/6/1995

4854	—	6/5/2003
5179	3, 20, 170, 171, 172, 181, 182, 183, 184, 188, 189, 190, 191, 192, 195, 198, 199, 297 ve Ek Madde 3	5/6/2004

**1593 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN
YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE**

Değiştiren Kanunun/ KHK'nın Numarası	1593 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
5728	110, 282, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 301, 302	8/2/2008
KHK/663	10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 126, 127, 180, Geçici Madde 1	2/11/2011
6354	153	12/7/2012
6455	183	11/4/2013
6745	216	7/9/2016
KHK/700	6, 7, 19, 30, 50, 52, 55, 87, 88, 122, 128, 131, 141, 211, 294	24/6/2018 tarihinde birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının andiçerek göreve başladığı tarihte (9/7/2018)
7153	127	10/12/2018